

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

צריך להרגיש כל הזמן איך ה' מסתכל עלי.
ההרגשה הזו צריכה להתחיל מהילדים.

אם כשאתה ילד לא תרגיש את זה – גם כשתהיה מבוגר לא תרגיש.
לא רק המלמד מסתכל עליך ולא רק אבא ואמא מסתכלים עליך –
צריך להרגיש שה' מסתכל עליך, מסתכל בדיוק כמו שאתה,
מסתכל על שרש הנשמה שלך.

[מתוך השיעור 'מתיקון העינים לתיקון הפה']

ויצא תשפ"ה

ויצא ה'תשפ"ה

26 **הסיפור החסידי**
גלגולי אחאב
המהרש"א

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
מה מחפשים בזוגיות
וחיזוק לאסירים הלאומיים

29 **פאצור ט'לדיק
לעזר רחמים**
רזי ילמד אותנו על המדה המיוחדת
ליעקב אבינו – מדת הרחמים

04 **מתיקון העינים לתיקון הפה**
כינוס לילדי ת"ת תורת חיים
עיון במפגש הראשון בין יעקב לרחל

12 **"ובערת הרע"**
מדרגות של כלל בתורה
על היחס ל'כללים' ו'טעמים'
בתורת ארץ ישראל – תורתו של משיח

19 **הניגון החסידי**
ניגון מספר 563 –
פרק התהלים של הרבי הריי"צ
מיום הבהיר י"ב תמוז תשפ"ד

20 **"באהבתו אותה"**
אהבת שלום לפרשת ויצא
ביאורי האהבת שלום
על אהבת יעקב ורחל

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
ט	ת	ו	ר	ח	ד

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
להצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה צ'צ' אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם-
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רוה

בברכה
נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה להצלחה...
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראינו היקרים. לפניכם גליון **נפלאות** לשבת **פרשת ויצא** – מלא בכל טוב לכל המשפחה.

מה בגליון?

שלושה שיעורים בחלקו הראשון של הגליון: **כינוס ילדים** מב' דר"ח כסלו, שיעור ברמב"ם **היומי** בסוגיית **"ובערת הרע מקרבך"** ואהבת שלום לפרשת ויצא על אהבת יעקב ורחל. אחרי זמן רב, ב"ה זכינו בתחילת השבוע **לכינוס ילדים** בכפר חב"ד לילדי ת"ת 'תורת חיים'. בשיעור הראשון – **מתיקון העינים לתיקון הפה** – עוסק הרב **במפגש הראשון בין יעקב לרחל** והלימוד ממנו **בעבודת ה' של צעירי הצאן**. תוך **השוואת** מפגש זה **למפגש הראשון בין יצחק לרבקה** עולה לימוד על **היחס בין תיקון הפה** [השייך במיוחד לשנה שלנו תהא שנת פה] **לתיקון העינים** ועוד. **שיעור בסגנון יחודי ובגובה העינים**.

השיעור השני – **"ובערת הרע"** – הינו שיעור **עיון בסוגיה מלימוד הרמב"ם היומי**. השיעור יוצא מדין **"השור יסקל וגם בעליו יומת"** והשלכותיו לדין שור-טרפה או שור שבעליו טרפה, אך הוא מסתעף לדין המיוחד של **"ובערת הרע מקרבך"**, **במחלוקת הרמב"ם והראב"ד** האם הוא נוהג רק באדם או גם בבהמה ובתפיסה של הרמב"ן את הדין המיוחד הזה, מגיע למבט על ה'כללים' בתורה ומקנח בהתייחסות לטעמי-תורה דווקא בארץ ישראל.

השיעור השלישי – **"באהבתו אותה"** – עוסק אף הוא ב**יעקב ורחל**. מתוך ביאורי האהבת שלום לפסוק זה עולה **תמונה של בנין חיי נישואין** של כל איש ואשה הבאים לבנות "בית נאמן בישראל" מתוך **תובנות מעמיקות** על מהות האהבה, תיקון המח והלב, מעגל הזמן וההתחדשות המתמדת בזוגיות. יצוין כי שיעור זה **נדפס לפני כשנה** בתשורה לחתונה, אך **טרם פורסם לרבים**.

נזמין את קוראינו להכנס **לאתר חדש שעלה לאויר** לכבוד יום הולדת 80 – אתר **דרך חיים** (derechaim.info), בו יש **חדשות ועדכונים מהקהילה הפעילה של תלמידי הרב**. שם תוכלו להכיר את ה'מסביב' של הנפלאות ואת **"המעשה הוא העיקר"** שיוצא מהלימוד.

שבת שלום ומבורך,

המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת וישלח הבעל"ט:

נ"ך יומי – **דניאל** פרקים ח"ב, **עזרא** פרקים א"ב; **משנה** – **בבא מציעא** פרק ג.

המדור מוקדש לזכות **אברהם בן יונה** ש' קהתי,
לכל הישועות מתוך בריאות ומנוחת הנפש והגוף

שיעור

כינוס לילדי ת"ת תורת חיים

מתיקון העינים לתיקון הפה

קיצור מהלך השיעור

בראש חדש כסלו זכינו – לראשונה אחרי חדשים ארוכים – לכינוס ילדים. לכבוד יום הבהיר ר"ח כסלו, ובסמיכות ליום הולדת 80 של הרב, הגיעו תלמידי תלמוד-תורה **תורת חיים** לחצר ביתו של הרב וזכו לשיעור יפהפה ועמוק על פרשת השבוע ועל הלימוד ממנה **לעבודת ה' של תלמידים צעירים העוסקים בתורה. פרק א מתמקד במפגש הראשון של יעקב ורחל**, בו יעקב יוצא ורחל באה, ומלמד על **יציאה וביאה בעבודת ה'**. **פרק ב** משווה בין מפגש יעקב ורחל על הדרך למפגש יצחק ורבקה על העין והלימוד מכך על **תיקון הפה והעינים בעבודת ה'** בכלל ובלימוד תורה בפרט. תיקון הפה שייך במיוחד לשנה שלנו, **תהא שנת פה**, וגם לפסוק **"הרחב פיך ואמלאהו"** בפרק התהלים החדש של הרב החל מיום ההולדת (שמתבאר בסוף השיעור). יש תענוג מיוחד בלימוד דברי החסידות כפי שהם נמסרים לצעירי הצאן (וכדי לשמור על הסגנון המיוחד השתדלנו בעריכה להותיר את רוב ההוספות שנכנסנו אחרי השיעור בהערות-שוליים).

א. לצאת ולבוא יעקב יוצא ורחל באה

שההורים מבקשים ממנו.
בחת"ת של היום, "שני" של פרשת ויצא, אנחנו פוגשים פעם ראשונה בתורה את הדמות של רחל אמנו – פעם ראשונה שהיא מוזכרת בתורה, כאשר היא "באה עם הצאן", להשקות את הצאן ממי הבאר. קודם כתוב שהיא "באה"^ב במלרע, לשון הוה, ואחר כתוב שהיא "באה"^ג בדגש על ה**ב**, במלעיל, לשון עבר – ככה רש"י

אנחנו בפרשת ויצא – "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה"^א. הוא הלך במצוות אבא ואמא שלו, שילך ויחפש שידוך מתאים לו מהבנות של לבן, האח של רבקה אמנו. אם כן, קודם כל, זהו סיפור של כיבוד הורים – הוא עושה מה

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. בדר"ח כסלו תשפ"ה
- כפ"ח.

א בראשית כח, י.

ב שם כט, ו.

ג שם ט.

שלנו הוא ארץ ישראל – החיל יוצא למלחמה כדי לשוב ולבוא לארץ ישראל.¹

ימי החול ושבת

כתוב^א שגם בימי השבוע יש יציאה וביאה: בכל ששת ימי החול יוצאים מהבית כדי לעבוד, להרויח מה שצריך – "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב"^ב (עד שהוא שב בערב לביתו, ושם עָרַב לו מאד). גם בשביל ללמוד תורה צריך לצאת מהבית. צריך אפילו לגלות למקום רחוק כדי ללמוד תורה הכי טוב^ג – זו יציאה. אבל בשבת קדש אומרים "בואי כלה בואי כלה"^ד – שבת היא הביאה הביתה. שוב, כמו החיל, אחרי שיוצאים למלחמה באים הביתה. ששת ימי החול נקראים ימי מלחמה^ה ובשבת באים הביתה בשלום מהמלחמה – שבת שלום.

גם כאשר לומדים תורה יש "מלחמתה של תורה"^ו – צריך לצאת לקרב, להלחם. מה פירוש להלחם בתורה? להתייגע. "יגעתי ומצאתי תאמין"^ז. מי שאומר "יגעתי ולא מצאתי" – אל תאמין לו. מי שאומר "לא יגעתי ומצאתי" – גם אל תאמין לו. תאמין רק למי שיודע שכדי ללמוד תורה ולהפנים אותה, להביא אותה לתוך הלב שלי, צריך יגיעה. היגיעה היא המלחמה של התורה, ואז ה' מבטיח שאם נתייגע נמצא את המבוקש

מסביר^ח. בכל אופן, כתוב פעמיים שהיא "באה". לעומת זאת, על יעקב – שיוצא לקראתה, החתן יוצא לקראת הכלה – כתוב "ויצא". עליו כתוב שהוא יוצא ועליה כתוב פעמיים שהיא "באה".

צבאות ה' – לצאת ולבוא

לצאת ולבוא זהו זוג מושגים, כמו שתי הפרשות הסמוכות לקראת סוף התורה – כי תצא וכי תבוא. פרשת תצא היא יציאה למלחמה, "כי תצא למלחמה"^ה, כאשר התכל'ס היא לבוא ולהכנס לארץ ישראל, "והיה כי תבוא אל הארץ אשר הוי' אלהיך נתן לך נחלה"^ו. בשביל לבוא צריך קודם כל לצאת. היציאה העיקרית בתורה היא היציאה ממצרים, לצאת מהמיצרים של האדם. לכל אחד יש מיצרים, הגבלות, וצריך לצאת מהמיצרים ולבוא למרחב, המרחב העצמי בלשון החסידות^ז.

כתוב שמי שיודע איך לצאת ולבוא – היציאה כאן היא של יעקב והביאה של רחל אמנו – שייך לצבאות ה'. כמו כל הילדים

החמודים שיושבים כאן – כולם חילים של הקב"ה, של הרבי, בצבאות ה'. מהו צבא? כתוב^ח שצבא הוא חיבור שתי המלים – יוצא ובא. כמו חיל – קודם הוא יוצא, נלחם, מנצח. אחר כך – אחרי שהוא מנצח, מביא עמו שלל, גם ברוחניות וגם בגשמיות – הוא בא. בסוף החיל בא הביתה – בית הוא גם לשון ביאה^ט, באים הביתה. הבית

תאמין רק למי שיודע שכדי ללמוד תורה ולהפנים אותה, להביא אותה לתוך הלב שלי, צריך יגיעה

1 יציאה וביאה היינו "רצוא ושוב" (יחזקאל א, יד) – על דרך "יצוא ושוב" (בראשית ת, ז) – "רצוא" החוצה "ושוב" הביתה.

א אך פרי תבואה פנחס ד"ה "ושם איש ישראל"; דברי יואל שמחת תורה סע"ט.

ב תהלים קד, כג.

ג אבות פ"ד מי"ד.

ד פיוט "לכה דודי".

ה ראה לקו"ת בלק עב, ד; אהבת שלום וירא ד"ה "כי ידעתיו". ובריבוי מקומות.

ו מגילה טו, ב; חגיגה יד, א. ובכ"מ.

ז מגילה ו, ב.

ח רש"י על בראשית כט, ו.

ה דברים כ, א; כא, י.

ו שם כו, א.

ז המשך תער"ב פרק רכב (מובא במלכות ישראל ח"ב עמ' קטו הערה נט).

ח לב לדעת מאמר "וצדיק יסוד עולם" עמ' מ; ביאור ב למאמר "אמונה ובטחון". ראה תרגומא (ברלין תרצ"ב) ח"ד עמ' ט.

ט ירעות שלמה חוברת ג יריעה יט; חשק שלמה (השרשים) אות ב שרש 'בא'.

אח שלה וכל אנשי המקום בחרן^ג. היא בכח עצמה שוברת את כל המעצורים ויוצאת משם. כששואלים אותה אם היא רוצה להתחתן עם יצחק היא אומרת "אלך!"^ד – גם אם לא תרצו^ה. בת כמה היא היתה? בסך הכל בת שלש^ו, ילדה קטנה בת שלש, אבל יש לה כח ועוז לצאת בשביל להגיע, לבוא, ליעד האמתי.

העין והבאר – העין והפה

בכל אופן, גם בשידוך של יצחק ורבקה, המפגש של אליעזר – השדכן, שבא מכח אברהם אבינו – עם רבקה אמנו הוא על הבאר. אבל אם משווים בין שני הסיפורים רואים דבר מעניין. בשידוך של רבקה כתובה המלה באר^ז, אבל המלה העיקרית שחוזרת שוב ושוב לאורך כל הסיפור היא עין – "עין המים". הסיפור של השידוך כפול בתורה^ח, כשהוא קורה וכשאליעזר חוזר ומספר אותו, ובסך הכל כתובה שם המלה "עין"^ט שבע פעמים – כל הסיפור קורה "על העין". אבל בשידוך של יעקב ורחל, בחת"ת של היום, לא כתוב "עין" בכלל, אלא שבע פעמים "באר"^י. שוב, בשידוך של יצחק ורבקה יש שבע פעמים "עין" ובשידוך של יעקב ורחל שבע פעמים "באר". מה ההבדל בין עין לבאר? למה אצל רבקה ויצחק העיקר הוא העין ואצל

שלנו – להתייחד עם נותן התורה. למה אני לומד תורה? כי אני מאמין שבכל יום ה' נותן לי את התורה מחדש^{יא}. בעצם כשאני לומד תורה אני חושב על נותן התורה^{יב}, רוצה להתייחד איתו, שהוא יהיה החתן ואני הכלה. מתי זה מתקיים בפועל ממש? בשבת קודש, יום הביאה.

ב. שידוך העין ושידוך הבאר

רבקה יוצאת ורחל באה

יש תופעה מאד מעניינת בחת"ת של היום: אמרנו שזו הפעם הראשונה ששומעים על רחל. איפה יעקב פוגש את רחל? הוא פוגש אותה על הבאר. זה מזכיר לנו גם את השידוך שהיה בפרשת חיי שרה, כשאליעזר הלך במצות אברהם אבינו למצוא שידוך מתאים ליצחק אבינו. איפה הוא פגש את רבקה בפעם הראשונה? הוא פגש את רבקה כשהיא יוצאת אל הבאר^{יג}.

על רבקה כתוב "והנה רבקה יצאת"^{יד}. יש יחס מאד חשוב בין רבקה לרחל – רבקה יוצאת

ורחל באה. גם כעין זוג – זוג של הפעלים יצא ובא. לרבקה יש את הכח לצאת מכל המיצרים. מה פירוש "ורבקה יוצאת"? היא יוצאת מכל הקליפות^{יז} שהיא גדלה ביניהן – אבא שלה,

מה פירוש

"ורבקה יוצאת"? היא יוצאת מכל הקליפות שהיא גדלה ביניהן. היא בכח עצמה שוברת את כל המעצורים ויוצאת משם

ג ראה בראשית רבה סג, ד (הובא ברש"י בראשית כה, כ).
ד בראשית כד, נח.

ה רש"י עה"פ.

ו רש"י על בראשית כה, כ; כה, כו.

ז הבאר מופיעה בהתחלה, כשאליעזר עבד אברהם מברך את הגמלים "מחוץ לעיר אל באר המים" (בראשית כד, י) ושוב כאשר רבקה משקה את הגמלים (שם פסוק כ), אך בכל ההקשרים האנושיים של הסיפור מופיעה המלה "עין". בסיום כל הסיפור, אל מול רבקה ה"יצאת" (אך בטרם זכה לפגוש אותה באה מן העין). מסופר על ביאת יצחק – "ויצחק בא מבוא באר לחי ראי" (שם פסוק סב), ודוק.

ח וראה בראשית רבה ט, ח.

ט כט בראשית כד, יג ("עין המים"); טז ("העינה"); מה ("העין"); ל ("העין"); מב ("העין"); מג ("עין המים"); מה ("העינה").

י ל בראשית כט, ב ("באר בשדה", כי מן הבאר היא, והאבן גדלה על פי הבאר"); ג ("מעל פי הבאר", על פי הבאר"); ח ("מעל פי הבאר"); י ("מעל פי הבאר").

יח פסיקתא זוטא ו, ו (רש"י לדברים כו, טז).

יט ראה תניא פמ"א. ובענין "שלא ברכו בתורה תחלה" – לקו"ש חט"ו עמ' 3 ואילך וש"נ. מחול הכרמים פי"א עמ' קלט ואילך.

כ ראה גם שמות רבה א, לב.

כא בראשית כד, טו.

כב פלה"ר הוספות לחומש בראשית ד"ה "והנה רבקה יוצאת". ראה שכינה ביניהם פי"ד הערה יט.

כמו שלומדים

בכתה, בחדר –
לא מספיק רק
לקרוא. אפילו
שיש הבנה קטנה
כאשר קוראים, לא
מספיק לקרוא –
צריך לבאר

זה יתקיים? כאשר יבוא משיח,
תיכף ומיד ממש.

אמרנו שהעין רומזת לעין
בגוף – איזה אבר בגוף שייך
לבאר? איזה אבר מבאר? הפה.
כאשר לומדים תורה צריך
ללמוד תורה בפה, "חיים הם
למוציאיהם"^{טז}, "למוציאיהם
בפה"^{טז}. לכן בין שבע הפעמים
שכתוב באר בפרשתנו, בשידוך
יעקב ורחל, חמש פעמים הביטוי הוא "פי
הבאר"^{טז}. אין ביטוי כזה לגבי עין – 'פי העין'
– כי עין היא לא הפה, עין היא העין, אבל
הבאר היא הפה.

"באר שבע" ו"שבע עינים"

כל הסיפור של היום, שבע פעמים "באר" –
רומז לבאר שבע, משם יצא יעקב, "ויצא יעקב
מבאר שבע וילך חרנה". לא כתוב 'ויבא חרנה'
אלא "וילך חרנה". אחד הפירושים הפנימיים^{מז}
ש"וילך" כמו "וילך", הוא הולך איתו את באר
שבע. יעקב יצא מבאר שבע אבל לא עזב אותה.
אדרבא, הוא לקח איתו את קדושת ארץ ישראל
– "ויצא יעקב מבאר שבע וילך [את באר שבע]
חרנה". לכן בחרו, בפרשה של היום, יש שבע
פעמים "באר", סוד "באר שבע".

אם כבר אמרנו את זה, איך נסביר את שבע
הפעמים "עין" בשידוך הקודם, של יצחק ורבקה?
כתוב שגם לה, 'הקב"ה, יש שבע עינים. מה הן
שבע עינים? אנחנו מכירים שתי עינים, אבל
כתוב שלה יש שבע עינים ש"משוטטים בכל
הארץ"^{מא} (ובעוד פסוק כתוב שעיני ה' "משטטות

רחל ויעקב העיקר הוא הבאר?
עין היא כמו הפשט של המלה
עין – העינים בגוף האדם. העין
של הקדושה היינו עינים טהורות,
עין טובה, "טוב עין הוא יבֹרַךְ"^{לא},
"מצא אשה מצא טוב"^{לב}. השידוך
של יצחק ורבקה הוא שידוך של
טוב עין. איך אליעזר בחן אם
היא ראויה להכנס לבית אברהם
אבינו? הוא בחן אם יש לה את

המדה של "טוב עין". מה זה "טוב עין"? שאדם
רוצה להעניק לזולת, רוצה לתת, רוצה לגמול
חסד – זהו הסימן שרבקה ראויה להכנס לבית
אברהם אבינו, להיות הכלה של יצחק אבינו. זו
המעלה של הכלה, "טוב עין הוא יבֹרַךְ".

מה היא הבאר? בחומש דברים, משנה תורה,
יש שני פסוקים חשובים. ממש בהתחלה כתוב
"הואיל משה באר את התורה הזאת"^{נג}. כאשר
משה רבינו חוזר על התורה במשנה תורה הוא
מבאר את הדברים. כמו שלומדים בכתה, בחדר
– לא מספיק רק לקרוא. אפילו שיש הבנה
קטנה כאשר קוראים, לא מספיק לקרוא –
צריך לבאר. ביאור הוא גם הרחבה, צריך לבאר
ברחבות (אחרי שיוצאים מהמיצר ובאים אל
המרחב, כנ"ל), ואת הביאור הזה משה רבינו
עושה במשנה תורה. אחד כך כתוב עוד משהו:
כאשר נכנסים לארץ ישראל צריך לכתוב את כל
התורה על אבנים, כמו שמסופר בתורה, ולכתוב
"באר היטב"^{נד}. מה פירוש "באר היטב"? אפילו
לתרגם את התורה לשבעים לשונות^{נה}, כדי שכל
אומות העולם יוכלו לקרוא וללמוד את התורה,
ושכולם יחזרו להאמין בה' אחד, נותן התורה,
כדי "לעבדו שכם אחד"^{נו}, כל העולם ביחד. מתי

לא משלי כב, ט.

לב שם יח, כב.

לג דברים א, ה. ורמז מובהק: "הואיל משה באר את התורה הזאת" עולה י"פ באר!

לד שם כז, ח.

לה סוטה לו, א.

לו צפניה ג, ט.

לו משלי ד, כב.

לח עירובין נד, א.

לט גם ההופעה השניה, לפני חמש פעמים "פי הבאר", היא "מן הבאר", השוה אותו מספר.

מ מגן אברהם (טברסקי) ויצא ד"ה "ויצא יעקב מבאר שבע וגו' ויחלם".

מא זכריה ד, י.

מה הן שבע

העינים של ה'?
שה' משגיח עלינו
בהשגחה פרטית.
ה' מסתכל על כל
אחד לפי המדה
שלו, משגיח עליו,
עוזר לו ומתקן
אותו

מהילדים. אם כשאתה ילד לא תרגיש את זה – גם כשתהיה מבוגר לא תרגיש. לא רק המלמד מסתכל עליך ולא רק אבא ואמא מסתכלים עליך – צריך להרגיש שה' מסתכל עליך, מסתכל בדיוק כמו שאתה, מסתכל על שרש הנשמה שלך. זוהי השגחה פרטית, שה' משגיח על הפרט כפי שהוא. זהו סוד שבע העינים של יצחק ורבהק.

עבודת ההשגחה

אמרנו שהבאר היא לימוד התורה, לבאר את התורה ואפילו לתרגם אותה לשבעים לשונות – צריך ללמוד תורה. אמרנו שהעין היא גמילות חסדים, "טוב עין", וגם להרגיש טוב-טוב את ההשגחה הפרטית של ה'. איך נסביר את העבודה שלנו כשאנחנו מרגישים את ההשגחה של ה'? בלוח "היום יום", בתוך ההסבר של פסוקי התשובה של רבי זושא מאניפול^{מב} – "תמים תהיה עם הוי' אלהיך"^{מג}, "שויתי הוי' לנגדי תמיד"^{מח}, "ואהבת לרעך כמוך"^{מט}, "בכל דרכיך דעהו"^{נא}, ו"הצנע לכת עם הוי' אלהיך"^{נב} – יש שני פסוקים שקשורים להשגחה פרטית. ב"שויתי הוי' לנגדי תמיד" – תשובה מתוך ההרגשה של "שויתי" – אני רואה, בעינים שלי, שה' מסתכל עלי לפי המדה שלי, בדיוק "לנגדי". אבל עצם הענין של ההשגחה שם, לראות בכל דבר שקורה בעולם השגחה פרטית של ה' – שרק ה' עושה אותו, את כל מה שקורה, ואף אחד חוץ ממנו לא עושה – שייך דווקא ל"בכל דרכיך דעהו".

על האדם להזהר שלא להיות "רע עין" כלפי עצמו, ואפילו לא כלפי נפשו הבהמית – בניגוד לשיטת המוסר, השוברת את הנפש הבהמית (במבט בקורתי בלבד) ואת הגוף (בסיגופים) – למד אותנו מורנו הבעל שם טוב (הוספות לכש"ט אות כא) שיש ללכת בעיקר בדרך של "עזב תעזוב עמו" (שמות כג, ה) ביחס לחומריות האדם, ודוק.

מו לוח "היום יום" ג'ח' תשרי.

מז דברים יח, יג.

מח תהלים טז, ח.

מט ויקרא יט, יח.

נ משלי ג, ו.

נא מיכה ו, ח.

בכל הארץ"^{מב}). מה הן שבע העינים של ה' שה' משגיח עלינו בהשגחה פרטית, מסתכל עלינו 'בשבע עינים'. יש לה' שבע עינים כי הוא משגיח על כל אחד לפי המדה שלו – יש שבע מדות של הלב, וה' מסתכל על כל אחד לפי המדה שלו, משגיח עליו, עוזר לו ומתקן אותו. אצל אברהם אבינו מדת החסד, אצל יצחק אבינו מדת הגבורה, אצל יעקב אבינו מדת התפארת וכך הלאה. שבע העינים של ה' הן כמו שבעת קני המנורה^{מג}, וכתוב^{מז} ששבעת קני המנורה הם שבע סוגי הנשמות בעם ישראל, כנגד שבע מדות הלב. ה' מסתכל על כל אחד לפי העין-הענין שמתאים לו.

לפי זה, שבע העינים שיש בשידוך של יצחק ורבהק מלמדות לא רק להיות "טוב עין הוא יברך", אלא גם להרגיש כל הזמן איך ה' מסתכל עלי^{מח}. ההרגשה הזו צריכה להתחיל

מב דה"ב טז, ט.

מג והן מופיעות בהמשך להם בנבואת זכריה הנ"ל. ז קני מנורת הזהב מתחלקים ליב ויה (ראה גם יומא לג, א), וגם שבע הופעות ה"עין" בסיפור מתחלקות ליב במעשה השידוך עצמו ויה בחלקו השני של הסיפור, אחרי שאליעזר רואה שתפלתו נענתה (אפשר גם לחלק ליד בסיפור המעשה וג שמזכיר אליעזר בסיפור דבריו, דג בתוך העין...).

מד לקו"ת בהעלתך לב, ד.

מה שתי הבחינות האלה בעבודת העינים – "טוב עין" והרגשת ההשגחה הפרטית – הן גופא בסוד שתי העינים של האדם. כתוב שהאדם נברא עם שתי עינים – עין ימין נועדה להסתכל על הזולת בעין טובה, "טוב עין", ועין שמאל נועדה להסתכל על עצמי בבקורת בונה (לקו"ד ח"ה עמ' 101; שיחת כ' מנחם-אב תשכ"ט הערה 161). התפיסה הבסיסית של השגחה פרטית היא תפיסה של דין, שה' הוא "לנגדי תמיד" – כדלקמן בפנים – בוחן אותי ומגיב לי לפי מעשי (לטוב או למוטב, כמו "עזר כנגדו", "זכה עוזרתו, לא זכה 'כנגדו' להלחם בו"...). אמנם, לפי דרך החסידות נדרשת כאן התכללות: בהשגחה הפרטית גופא יש להתעלות להרגשת החסד והרחמים שבהשגחה (וראה פלה"ר וירא ד"ה "ארדה נא" וביאורו באריכות בשיעור שבת וירא השתא, נדפס בגליון ח"י שרה), וגם בבקורת העצמית

תיקון הפה כולל

הרבה דברים. הוא כולל גם לא לדבר לשון הרע וכו' וגם לדבר דברים טובים

גם המשכה מהעינים לפה^{נב} – מתיקון העינים להגיע לתיקון הפה^{נט}. תיקון הפה כולל הרבה דברים. הוא כולל גם לא לדבר לשון הרע וכו' – יש עשרה סוגים של דיבורים לא טובים שצריך להזהר מהם^{סד} – וגם

לדבר דברים טובים. למה רחל דווקא היא הפה? רחל בחסידות היא עולם הדבור^{סב}, ועיקר הדיבור צריך להיות בתורה – "ודברת בס'^{סב} ולא בדברים אחרים"^{סג}. הדבור בתורה צריך להיות בניאור רחב, "באר היטב", להגיע לכל העולם. הפסוק אומר "הואיל משה באר את התורה הזאת". מה אפשר לעשות מאותיות המלה המיוחדת "הואיל"? הואיל אותיות אליהו. "הואיל" זהו גם מושג מאד עמוק בהלכה^{סד}, שתלמדו פעם. בכל אופן, משה רבינו פועל כאן

התודעה שהכל בהשגחה פרטית צריכה לעורר אצלי שכל מה שאני עושה הוא בשביל להתחבר ולהתייחד עם ה' ("דעהו" היינו לשון יחוד וחיבור^{נד}). כל מה שקורה ה' עושה בהשגחה פרטית, ואני צריך להתייחד עם ה' בכל מה שאני עושה – כשאני אוכל, שותה, ישן, מדבר עם חברים. כמובן, העיקר שיהיה "תלמוד תורה כנגד כולם"^{נד}.

תפילין – מהעינים לפה

אם כן, הסברנו עכשיו שהשידוך של יצחק ורבקה הוא שידוך של עינים, של תיקון העינים, והשידוך של פרשתנו, שיוצא ונמשך ממנו, הוא שידוך של תיקון הפה, שהוא תיקון הבאה, פי הבאה. איפה יש פסוק שמחבר בין העינים והפה? עוד מעט כל אחד מהילדים כאן יניח תפילין, ומצוות תפילין כתובה ארבע פעמים בתורה^{נד}. הפעם הראשונה, הכי גבוהה לפי הקבלה, היא פרשת "קדש", בסוף פרשת בא. דברנו על ביאה, והתכלית של בא היא להגיע ל"קדש". מה כתוב שם? בשלשת המקומות האחרים כתוב על תפילין של ראש "טוטפת", אבל רק בפרשת קדש – הכי מקודשת – לא כתוב טוטפות אלא "והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת הוי' בפיך"^{נד}. זהו פסוק מובהק של התפילין, לפיו הענין שלהן הוא לקשר בין העינים והפה.

כתוב במקום אחד^{נד} שכל מה שאני אומר צריך להיות אמת, "אמת למד פיך"^{נד}, והאמת היא שאני לא אומר דבר שלא מופנם אצלי בלב – זו המשכה מהלב לפה. אבל צריכה להיות

נד כש"ט (קה"ת) אות רפב"א.

נג פאה פ"א מ"א.

נד שמות יג, ט וטז; דברים ו, ח; יא, יח.

נה שמות יג, ט.

נו ק"ש קטנה, תפלת השרח: "לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ומודה על האמת ודובר אמת בלבבו...".

נד מדרש אותיות דרבי עקיבא בתחלתו.

נח וראה סנהדרין קד, ב על הפגם בהקדמת הפה לעין – אמירה בפה של מה שהאדם לא ראה בעיניו (וראה בחדא"ג למהר"ל שם).

נט חז"ל אומרים שצדיקים לא מסתכלים מחוץ ליד אמות שלהם (וראה גם תשובות הגאונים – שערי תשובה סי' קעח). צריך לפרש כיצד העבודה הזו שייכת לכל אחד ואחד: יש פירוש בקבלה (ראה פע"ח שער הזמירות פ"ד) ש"ד אמות היינו ד אותיות שם הוי' ב"ה, "שם בן ד אותיות", שהן גופא נקראות גם "ד אמות של הלכה" (ברכות ח, א. ראה פע"ח הנ"ל). יש חיוב של "ובלכתך בדרך" (דברים ו, ז) – גם כשאני הולך, ואני חייב להסתכל על הדרך כדי לא ליפול, צריך רק להסתכל על ארבע אמות של הליכה הלכה. יש בהסתכלות הזו גם הכרה בהשגחה פרטית – "מהו" מצעדי גבר כוננו" (תהלים לד, כג). אם כן, יש ד אמות שהן אותיות שם הוי' וד אמות של הלכה – על אותיות שם הוי' צריך להסתכל בעינים ("שיתי הוי' לנגדי תמיד") ואת ההלכה יש לשנן בפה, כאשר בתוך לימוד ההלכה יש לזכור את הוי' נותן התורה. הלכה בגימטריא כלי וכלי ועוד הוי' עולה אלהים (כלי הוי', הכלי הלבוש לשם הוי', כידוע). כאשר עושים הכאה פרטית של הלכה ושם הוי' – ה פעמים י, ל פעמים ה, כ פעמים ו, ה פעמים ה – מקבלים משה, "תורה צוה לנו משה" (דברים לג, ד), הנותן לנו את התורה מתוך מודעות של התחברות ודבקות בהוי' נותן התורה (בכח דעת משה), ודוק.

ס מלכות ישראל ח"ב מאמר "שמירת ברית הלשון".

סא לקו"ת שלח לו, ב, ובכ"מ.

סב דברים ו, ז.

סג יומא יט, ב.

סד ראה פסחים א, ל; מו, ב; ביצה כא, א. ועוד.

פירוש הירושלמי – אותו מביא רש"י – הוא הפירוש הפשוט. אבל בתלמוד הבבלי מפרשים ש"הרחב פיך" הוא בדברי תורה. בבל נקראת חשך^ט, והלימוד שם הוא להפוך את החשך לאור – תלמידי חכמים רציניים שמתייגעים בתורה עד שמצליחים בלימוד שלהם להפוך את החשך לאור.

אמרנו שהפה מקבל מהעינים, והסברנו שיש בעינים גם "טוב עין" וגם הרגשה של השגחה פרטית. יחסית, הרחבת הפה בדברי תורה, לבאר היטב ולהפיץ לכולם, מקבלת מה"טוב עין" – הגמילות חסדים של העינים מתבטאת גם ב"תורת חסד על לשונה"^{טז}, לימוד תורה על מנת ללמד^{טז}. אבל הרחבת הפה בתפלה מקבלת מההרגשה של השגחה פרטית, מהתחושה שה' מסתכל עלי ודואג לי. לפני התפלה יש התבוננות ברוממות ה', "לאסתכלא ביקרא דמלכא"^{טז} (בעינים שלנו), אבל בשביל שתהיה המשכה לפה, שתהיה תפלה אמתית, צריך להסתכל על ההשגחה הפרטית – להרגיש שיש רק כתובת אחת לפנות אליה ולבקש ממנה.

צריך את שניהם יחד – צריך להרחיב את הפה בהרבה לימוד תורה, על מנת להפיץ את התורה, וגם לדעת ולהאמין חזק שכל מה שאני מבקש חזק ה' יתן לי. רק צריך לבקש מהלב. גם לבקש צריך "באר היטב" – כתוב בספרים^{טז} שכאשר מתפללים צריך לבקש ולפרט כל מה שאתה רוצה. צריך להתפלל במאמע־לשון, כל אחד בלשון שמבטאת בצורה הטובה ביותר את היגיו לבו^{טז}. הכל צריך לבקש, וה' יתן את הכל

מכח אליהו הנביא, מבשר הגאולה. "הואיל משה באר את התורה הזאת", אבל בשביל להגיע לכך צריך קודם כל לקיים "ולזכרון בין עיניך – למען תהיה תורת הוי' בפין". "בפין", מהפה, מהדבור נמשך גם המעשה.

"הרחב פיך ואמלאהו"

זו הברכה שלנו היום, שנוכה לתיקון העינים, שידוך יצחק ורבקה, ומשם תיקון הפה, שידוך יעקב ורחל. כאשר מתקנים את הפה אפשר לקיים את הפסוק בתהלים פא^ט – "הרחב פיך ואמלאהו"^{טז}. הביטוי "הרחב פיך ואמלאהו" שוה אור אין סוף, פעמיים אור, "ואהבת". מה זה "הרחב" רחל עם השפחה שלה, בלהה, והנוטריקון הוא רחב. ההרחבה, "רחבות הנהר"^{טז}, באה ומתבטאת בפה, "הרחב פיך".

בפירוש הפסוק "הרחב פיך" יש הבדל בין תלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי: בתלמוד בבלי, כתוב^{טז} ש"הרחב פיך" זה בדברי תורה. בתלמוד ירושלמי כתוב^{טז} שהרחבת הפה היא בתפלה – שאדם יכול וצריך לבקש כל מה שהוא רוצה מה'. קודם כתוב "ישראל אם תשמע לי", וה' אומר – "אם תשמע לי" אני מבטיח שכל מה שתבקשו אני אתן לכם, ועל כך כתוב "הרחב פיך ואמלאהו".

הרחבת הפה

בדברי תורה,
לבאר היטב
ולהפיץ לכולם,
מקבלת מה"טוב
עין" – הגמילות
חסדים של
העינים מתבטאת
גם ב"תורת חסד
על לשונה", לימוד
תורה על מנת
ללמד

ע סנהדרין כד, א.

עא משלי לא, כו.

עב סוכה מט, ב.

עג זרה ח"ב קלד, א.

עד זרה ח"א קסט, א.

עה והוא סוד "שמע ישראל" – לשון הבנה – ב"ע רבתי (סוד מדות הלב הכלולות באמא בינה), סוד היע של בער שמלבישה את הא"ב "באר היטב" של הפה, "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך" (תהלים עג, כב) דווקא ב"תפלה לאל חיי" (שם מב, ט), וד"ל.

סה פרק פא הוא פרק התהלים החדש של הרב, מיום ההולדת בכ"ח מרחשון השתא.

סו פסוק יא.

סז בראשית לו, לז.

סח ברכות נ, א.

סט ירושלמי תענית פ"ג ה"ו.

משיח [ינהגם ועל מבוועי מים ינהלם"ט] – וגם המשיח הכללי, שיבוא משיח תיכף ומיד ממש ויגאל אותנו את הגאולה האמתית והשלמה, ונזכה כולנו לשמוח ב"ט כסלו וגם בחנוכה עוד מעט. הכל קשור לחדש הגאולה. שיהיה חדש שמח. שוב, תלמדו בהרבה חיות וחשק, מתוך "טוב עין" ומתוך הרגשה תמיד שה' מסתכל עלינו – כל אחד לפי הענין שלו.

טז ישעיה מט, י.

בטוב הנראה והנגלה לנו. עיקר הטוב הנגלה הוא שיבוא המשיח, גם המשיח הפרטי, כמו שהסברנו על "שויתי הוי' לנגדי תמיד" – **משיח** ("משיח מן החלונות מציץ מן החרכים"^{טז}, בהשגחה פרטית) אותיות **משיח** בתוספת ג של גמילות חסדים (ה"טוב עין" של מלך המשיח, הביטוי להשגחה הפרטית של ה' בחסד וברחמים, **כי מרחמם** [עולה

טז שה"ש ב, ט.

הַלּוּמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לַדֶּרֶךְ

- ◆ יעקב יוצא ורחל באה.
- ◆ האדם צריך לצאת מהמיצרים שלו ולבוא אל המרחב העצמי.
- ◆ חיל בצבאות ה' יודע לצאת ולבוא – לצאת למלחמה ולשוב, לבוא הביתה, כמנוצח.
- ◆ בימי החול יוצאים לעבודה וליגיעה בתורה ובשבת באים הביתה בשלום.
- ◆ בלימוד התורה חושבים על נותן התורה ורוצים להתייחד עמו.
- ◆ אליעזר, השדכן של יצחק, פוגש את רבקה על העין ויעקב פוגש את רחל על הבאר.
- ◆ עין רומזת למדת "טוב עין" – הרצון להעניק לזולת – בה נבחנה התאמת רבקה לבית אברהם.
- ◆ הבאר רומזת לעבודת הביאור וההרחבה בלימוד התורה – עבודת הפה ("פי הבאר").
- ◆ יעקב הולך עמו את קדושת הארץ מבאר שבע לחו"ל – והיא מתגלה בשבע פעמים "באר" בחרן.
- ◆ ה' משיח עלינו 'בשבע עינים' – בהשגחה פרטית על כל אחד לפי מדתו המיוחד.
- ◆ כל אחד צריך להרגיש – כבר מילדות – שה' מסתכל עליו תמיד.
- ◆ מתוך "שויתי הוי' לנגדי תמיד" – ראית ה' המשיח עליו תמיד – יש להתעורר ל"בכל דרכיך דעהו".
- ◆ מצות תפילין מלמדת לחבר את העינים לפה – "לזכרון בין עיניך למען תהיה תורת הוי' בפיך".
- ◆ תיקון הפה הוא לבטא רק את האמת של הלב ורק את מה שראיתי בעיני.
- ◆ תיקון הפה הוא שמירתו מדיבורים אסורים והרחבתו בדברי תורה ותפלה.
- ◆ "הרחב פיך" בתורה (בבלי) מכח "טוב עין" ו"הרחב פיך" בתפלה (ירושלמי) בראית ההשגחה הפרטית.
- ◆ לפני התפלה יש "לאסתכלא ביקרא דמלכא", אך רק ראית ההשגחה הפרטית מעוררת לתפלה אמתית.
- ◆ צריך להתפלל "באר היטב" – בפירוט ובלשון שמבטאת היטב את דגש הלב.

"ובערת הרע"

קיצור מהלך השיעור

שיעור הרמב"ם השבועי, היוצא מדין "השור יסקל וגם בעליו יומת" (שנתבאר גם בשבוע שעבר), מתרחב למחלוקת (משתמעת) של הרמב"ם והראב"ד האם דין "ובערת הרע מקרבך" נוהג רק באדם או גם בהמה, ומכך להבנת דין זה ככלל המתפשט והולך לכל התורה כולה. השיעור חותם, ברמיזה ובקיצור, בחידוש של תורת ארץ ישראל – תורתו של משיח – כמדגישה את הכללים והטעמים של התורה ונותנת להם חשיבות עיקרית.

עמוקה בין האדם לממונו^ד). לכן אם אין מיתה בבעלים, משום שהוא טרפה^ה, אין ממיתים גם את שורו, וכן כשם שאין מיתה בבעלים כאשר הוא טרפה כך אין מיתה בשור כאשר הוא טרפה.

"ובערת הרע מקרבך" בטרפה שהרגה

והנה, באדם טרפה שהרג את הנפש פסק הרמב"ם:

אדם טריפה שהרג את הנפש נהרג שנאמר ובערת הרע מקרבך והוא שיהרוג בפני בית דין...

אדם טרפה ושור טרפה

כתב הרמב"ם^א:

שור שהוא טרפה שהרג את הנפש או שהיה השור של אדם טרפה אינו נסקל שנאמר וגם בעליו יומת כמיתת הבעלים כך מיתת השור וכיון שבעליו כמת הם חשובים ואין צריכין מיתה הרי זה פטור. מהפסוק "השור יסקל וגם בעליו יומת"^ב למדו חז"ל^ג שיש השוואה בין סקילת השור למיתת בעליו (השוואה המלמדת על זיקה

ד וראה באורך שיעור הרמב"ם מכ"ג חשון השתא (נדפס בגליון הקודם).

ה בגמרא (סנהדרין עח, א) הטעם לכך הוא שהרי זו עדות שאי אתה יכול להזימה ובטעם שנקט הרמב"ם כאן טעם שונה האריכו האחרונים בדרכים שונות ונסמן כאן בספר המפתח. וראה עוד לקמן בפנים.

ו הלכות רוצח ושמירת הנפש פ"ב ה"ט.

נערך ע"י איתאיל גלעד. מוצאי אדר"ח כסלו תשפ"ה – כפ"ח (טלפנית).

א הלכות נזקי ממון פ"י ה"ז – משיעור הרמב"ם היומי (ג"פ) כ"ה חשון תשפ"ה. להבא לקמן ראה גם מדור 'הלכה יומית לעיון ברמב"ם' בחוברת דבר מלכות.

ב שמות כא, כט.

ג ב"ק מד, ב.

ובמעשה רוקח השיג עליו:

ולא ידעתי מי הכריחו לזה לצדד במחלוקת בין רבינו והראב"ד ז"ל, ואמאי לא נימא דרבינו גם כן מודה דאם השור שהוא טריפה הרג בפני בית דין נהרג משום ובערת הרע... ואי משום דקרא לא כתיב אלא באדם כדברי הרב המגיד, הא לא מכרעא, חדא, דסתמא כתיב, ועוד דזיל בתר טעמא.

אכן, בפשטות נראה כדברי המגיד משנה, שיש כאן מחלוקת, ואין 'לחשוד' את הראב"ד בהשגותיו שלא בא אלא לפרש היכן שסתם הרמב"ם... ועוד נראה כן גם מחילוק הטעמים בשתי ההלכות השונות ברמב"ם: ביחס לאדם-טרפה שהרג את הנפש הדגיש הרמב"ם שהפטור (כשלא הרג בפני בית דין) הוא משום "עדות שאי אתה יכול להזימה" (כשגם בסדר הדברים מודגש החיוב ה'יסודי' של "ובערת הרע מקרבך" והפטור ה'צדדי', כמעין 'יוצא מן הכלל', של "עדות שאי אתה יכול להזימה", למרות שבמציאות

המקרה של הריגה בפני בית דין נדיר הרבה יותר מהריגה שנידונה בעדים). לעומת זאת, ביחס ללימוד לבהמה-טרפה (ולבהמתו של טרפה), בהלכה דידן, הוא ציין כטעם לכך שאין מיתה בבעלים את היותו חשוב כמת ואין צריך מיתה, בלי להזכיר כלל את הטעם של "עדות שאי אתה יכול להזימה"¹⁰. ממילא, אם היה לימוד מהאדם לבהמה בדין "ובערת הרע מקרבך", הרי לשיטת

אם הטרפה הורג בפני בית דין, למרות ש'אינו צריך מיתה' – משום שהוא נחשב כמת – עדיין יש להרוג אותו מדין "ובערת הרע מקרבך"¹¹, אלא שניתן לעשות זאת רק אם הרג בפני בית דין, כי אחרת יש צורך בעדות והרי זו "עדות שאי אתה יכול להזימה" (כהמשך דברי הרמב"ם שם, כיון שאם יוזמו העדים לא יהיה ניתן לקיים בהם "כאשר זמם" מפני שזממו להרוג אדם טרפה). בדומה לכך, כתב כאן הראב"ד ביחס לשור טרפה שהרג את הנפש:

אמר אברהם, ואם בפני בית דין הרג נהרג משום ובערת הרע. ונחלקו המפרשים האם יש כאן מחלוקת בין הרמב"ם והראב"ד, או שהראב"ד מוסיף הלכה שגם הרמב"ם מסכים עמה, אלא שלא אמרה בפירוש (כדרכו של הרמב"ם שלא להביא הלכות שאינן מפורשות בגמרא¹²). למגיד משנה ברור שיש כאן מחלוקת, והוא מסביר את דעת הרמב"ם שלא לומד כאן לחיוב הבהמה-הטרפה שהרגה בפני בית

דין מחיוב האדם-הטרפה שהרג בפני בית דין: ויש לחלק דהאי קרא דובערת לא כתיב אלא באדם.

כלומר, מיתת בית דין של הבהמה היא כמיתת בית דין של האדם, וכשהוא פטור גם היא פטורה, אך דין "ובערת הרע מקרבך" הוא יחודי לאדם ואינו חל בבהמה, ולכן האדם חייב והיא פטורה (ומכיוון שהריגת האדם אינה בגדר דין מיתה, אין כאן היקש לבהמה בפסוק "השור יסקל וגם בעליו יומת"¹³).

¹⁰ וכן משמע מדברי המגדל עוז, שאם היה הראב"ד זוכר את דברי הרמב"ם בהלכות רוצח ושמירת הנפש לא היה משיג על ההלכה כאן (כי היה מבין שהרמב"ם גם פוסק כך, שהרי אותה סוגיא ואותו מהלך פסקה הם המקור לדין בהלכות רוצח ושמירת הנפש ולדין כאן).

¹¹ וראה באבן האזל על אתר שהדין של "עדות שאי אתה יכול להזימה" לא שייך ביחס לבהמה, שאין בה אלא דיני ממונות שנוהגים גם בטרפה ובהמתו של טרפה, ו"אתה יכול להזימה", ולכן שינה הרמב"ם את הטעם.

¹² דברים יז, ט.

¹³ ראה שו"ת תרומת הדשן למהרא"י, פסקים וכתבים סי' כ; שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' מג; שו"ת מהרלב"ח סי' לג; בית יוסף וי"ד סי' קצד סע"ג ד"ה "ומ"ש רבינו אבולד". וראה שיעור ז' חשון תשע"ג. ובכ"מ.

¹⁴ וראה סוף דברי אבן האזל על הרמב"ם דן.

בין הדין של "ובערת הרע מקרבך" ביחס לצפור שהרגה את הנפש, ויש להביאה לבית דין ולקיים בה "ובערת הרע מקרבך", לדין בשור טרפה שהרג את הנפש (שהביא הראב"ד, ונראה שהרמב"ם חולק עליו), אך עדיין נראה שיש כאן ערעור של יסוד הקביעה שדין "ובערת הרע מקרבך" נוגע גם לבעלי חיים ולא רק לאנשים. עם זאת, רש"י בפירושו לאמור לגבי שילוח

הקן כותב: "ובערת הרע מקרבך". מצוה על כל הפוגע בחיבי מיתה להביא לבית דין כדי לבער רשעים מישראל". כלומר, נראה ברור מדבריו שהוא רוצה להדגיש שהדין מתייחס דווקא לאדם רשע מישראל, ולדמוז לכך שביחס לבהמה הדין מובא רק כמעין אסמכתא, בהכללה או בשם המושאל (וכפי שעוד יורחב בשיטות נוספות). גם הריטב"א כאן מתייחס ל'פער' בין פשט הפסוק למה שמביאה הגמרא – "אלא דבעי לאתויי לבי דינא לקיומי ביה ובערת הרע מקרבך". פי' באדם כתיב כן, כל שכן בבעלי חיים". גם אם אין כאן קל וחומר 'גמור' – ויש טעם שונה בביעור הרע מישראל (שנראה הרבה פעמים בפסוקים כדין של 'למען יראו וייראו', בביעור רע עתידי מישראל) לביעור הרע בבהמה (שהוא טכני במהותו, ואין בו ממד של הרתעת בהמות אחרות...) – יש כאן סוג של 'השאלה', כאשר משתמשים בלשון המפורשת באדם גם ביחס לבהמה.^ט

(ונציין לסברת נר הקדש, שלשור שנגח בפני בית דין יש בעלים שצריך לדון בפניהם ולא ניתן לקיים מיד "ובערת הרע מקרבך" ואילו בשילוח הקן מדובר בעוף שאין לו בעלים וניתן לבערו, ועצ"ע בדין צפור המשתלחת).

יז ראה בפרט דברים יז, יב"ג; יט, יט"כ; כא, כא.

יח ראה דברי רבי חיים יוסף פולק אב"ד טרעביטש (קובץ שומר ציון הנאמן עמ' רנט, הובא על אתר ב'דף על הדף') שהביא חילוק זה כדי לחלק בין הריגת אדם-טרפה (שיש משמעות מרתיעה בכך שיומת בבית דין, על אף שממילא הוא עתיד למות) להריגת בהמה-טרפה (שאין בה צורך בהרתעה, וגם אין צורך בהריגתה בידי בית דין משום שהיא טרפה שעתידה למות ממילא).

יט וראה חבלים בנעימים (גרייבארט, פיוטרקוב תרס"א-תרצ"ט) אות ו סוגיא כב, שכתב שבאמת המקור לומר "ובערת הרע בקרבך" גם ביחס לדבר המיק (כבעל חי

הרמב"ם) (שלא הזכיר בבהמה את "עדות שאי אתה יכול להזימה") הוא היה נוהג גם כאשר הבהמה הרגה לא בפני בית דין (והעדות על הבהמה עצמה היא ודאי "עדות שאתה יכול להזימה") – הפך דברי הרמב"ם בדין דגן (שגם הראב"ד אינו חולק עליהם), ודוק.

"ובערת הרע מקרבך" באדם ובחי

יסוד דברי המגיד משנה – ש"ובערת הרע מקרבך" נאמר רק באדם ולא בבהמה – נראה נכון בפשט הפסוקים: שבע פעמים נאמר בתורה "ובערת הרע מקרבך"¹, ועוד פעמיים "ובערת הרע מישראל"², וכולן מדברות רק באדם. גם בפשטות הלשון, הביטוי "ובערת הרע מישראל" מדבר על אדם מישראל, ולא בבהמה או חיה 'רעות', ואפילו הביטוי "ובערת הרע מקרבך" מדבר על רע שנמצא בתוך ישראל (ואולי אפילו בתוך כל

אדם, כדלקמן), ולא על רע חיצוני של חיה רעה. אף על פי כן, הקשו רבים³ על דברי המגיד משנה, שהרי הגמרא מזכירה בפירוש את דין "ובערת הרע מקרבך" ביחס לחיה, בהתייחסות לשילוח הקן בעוף שהרג את הנפש, ש"בעי לאתווייה לבי דינא וקיומי ביה ובערת הרע מקרבך"⁴. כמה תירוצים נאמרו⁵ כדי לחלק

יב דברים יג, ו (על נביא המסית לע"ז); יז, ו (בע"ז); יט, יט (בעדים זוממים); כא, כא (בבן סורר ומורה); כב, כא ושם פסוק כד (בנערה המאורסה); כד, ז (גונב נפש ומכרו).

יג שם יז, יב (בזקן ממרא); כב, כב (באשת איש).

יד ראה הנסמן בספר המפתח על אתר.

טו חולין קלט, א (וראה כיוצא בכך שם קמ, א ביחס לשימוש בעוף שהרג את הנפש כצפור המשתלחת בצפורי מצורע).

טז ראה ביאור הרי"פ פערלא לפיוט המצוות לרס"ג פתיחה למנין ע"א העונשין (ח"ג) סוף פ"א; שו"ת שואל ומשיב ח"א ט"ו פח ד"ה "ונהה הרמה"ג"ח ו"ח ס"י פח. ועוד

שבע פעמים

נאמר בתורה
"ובערת הרע
מקרבך", ועוד
פעמיים "ובערת
הרע מישראל",
וכולן מדברות רק
באדם

מכאן שחכמים

הרחיבו את
"ובערת הרע
מקרבך" כדין
כללי יותר
מהמקרים בו הוא
מפורט, וממילא
ניתן להשתמש
בו גם 'בשם
המושאל'

דמיו בו, דמיהם בהם, ירצה בהם שהם חייבים מיתה, ואמרו יתברך במקצתם וסקלתם אותם כאבנים, ובמקצתם באש ישרפו אותו ואתה, הוא חלק מחלקי המצוה ולא נמנה המומתין חוץ למתנה אחת, והמתה על פתח בית אביה מצוה אחרת, אבל המצוה ככולם שיומתו היא נמנית. וכבר בא בהם שאם אינו יכול להמיתם במיתה הכתובה בהם שיומתו בכל מיתה שיוכל להמיתם, והנה כולם נכללים

למיתה והיא מצוה אחת.

הוא אף מביא את דברי הגמרא בדין העוף שהרג את הנפש כהוכחה לכך שגם כאשר לא נאמר "ובערת הרע מקרבך" – כמו בסקילת שור שהרג את הנפש – הדין נכלל בכלל של "ובערת הרע מקרבך", שרק אותו ראוי למנות: ובאחרון של השיטת חולין אמרו בעוף שהרג את הנפש דבעי לאתוייה לבי דינא וקיומי ביה ובערת הרע מקרבך. ואין בעוף הזה כתוב ובערת הרע מקרבך ומסקול יסקל השור הנתחייב במיתה, אלא שכל המומתין מצותין מן ובערת הרע מקרבך, והם מצות עשה שלהם שממנה הם מומתים, ומצות הסקילה או השריפה חלק מן המצוה.

כלומה, הרמב"ן אומר שכל מיתות בית דין – באדם וגם בבעלי חיים – נכללות בכלל אחד של "ובערת הרע מקרבך", וכל הפסוקים הפרטיים שנאמרו הם פרטים בתוך הכלל הזה. אמנם, בעל הלב שמח שם משיג על דברי הרמב"ן ואומר שההפך הוא הנכון, וש"ובערת הרע מקרבך" הוא פרט בתוך מיתות בית דין,³³ אך

כך וזה לשונו:

כי לעולם כל מיתה הכתובה בהם היא המצוה ובערת הרע תיקון הוא למי שלא יוכל לקיים בו המצוה כדי שלא יהיה חוטא נשכר ובכל מיתה שיוכלו למיתו וזה על דרך אע"פ שארבע מיתות בטלו כלומר שהן הן המצוה דין ארבע מיתות לא בטלו ולפי' קרוב הדבר להפך ממה שאמר הרמב"ן שהמצוה הכללית היא מובערת הרע והמיתות המפורשות חלקים ממנה דארבה המיתות המפורשות הן הן המצוה

בנותן טעם יש להוסיף כי אכן הפסוקים כולם מדברים דווקא באדם, אך אם רוצים לדייק – כולם מדברים באדם שהתחייב מיתה בבית דין על ידי דרישה וחקירה של עדים (כפי שמודגש בחלק מהמקרים³²), בשונה מהטרפה שלא ניתן לחייב מיתה בעדים בבית דין, ואף לא אחד מהם מדבר ברצח (כדין המפורש בגמרא שהובא ברמב"ם). מכאן שחכמים הרחיבו את "ובערת

הרע מקרבך" כדין כללי יותר מהמקרים בו הוא מפורט, וממילא ניתן להשתמש בו גם 'בשם המושאל'³⁴, וכדלקמן באריכות.

שיטת הרמב"ן ב"ובערת הרע מקרבך"

והנה, הרמב"ן בהשגותיו על ספר המצוות לרמב"ם, תוך כדי 'עימות' עם הבקורת הנוקבת של הרמב"ם על מוני מצוות שקדמוהו אשר מנו בנפרד כל אחד מהעונשים בתורה, מציין שגם הרמב"ם מנה כל אחת מארבע מיתות בית דין כמצוות עשה בפני עצמה³⁵ ובאמת היה ראוי לאחד את הכל למצוה אחת:

... ואם כן ראוי למנות מיתת ב"ד מצוות עשה. אבל הנראה במנין או שיהיו הענשים נמנין לאחד כמצווה בהם, או שימנו כולם מצוה אחת, אין הפרש בין המומתין באבן או בעופרת. והנראה אלי הוא שאנחנו נצטוינו במומתין כולם מפסוק ובערת הרע מקרבך, אמרו, בער עושי רעות מישראל, והוא מ"ע שלהם, אבל הכתובים בהם מות יומת,

(רע) ולא רק ביחס לעושה רשעה (כלשון הספרי עה"פ בכ"ד "בער עושי רעות מישראל") אינו פסוק זה עצמו אלא דין "ולא תשים דמים בביתך" (דברים כב, ח) ממנו לומדים שאין להחזיק כלב רע בבית (ב"ק מו, א) וכיו"ב.

כ – ראה בפרט דברים יז, יז; יט, טו; יט; כב, יג; ככ (כפי שנתבאר פרשה זו בתושבע"פ).

כא וראה באריכות ביאור הרי"ף פערלא לפיט המצוות לרס"ג פתיחה למנין ע"א העונשין (ח"ג) סוף פ"א שהאריך בדוגמאות נוספות לשימושים 'מושאלים' כאלו (כדי לדחות את דברי הרמב"ן שובאו לקמן).

כב סהמ"צ מ"ע רכורכט.

בכלל, היחס בין כללים ופרטים במנין המצוות הוא סוגיא רחבה. בפרט, זו דוגמה לדין שאפשר להתייחס אליו ככלל ברמות שונות

הרמב"ם מונה ארבע מיתות בית דין כארבעה פרטים. כפי הנראה, גם לשיטתו – כפי שהסביר אותה המגיד משנה ודעימיה – בתוך ארבעת הפרטים הללו מפעם דין "ובערת הרע מקרבך", שכולל רק את בני האדם. על גבי זה בא הרמב"ם ואומר שכל הפרטים הללו נכללים (ממש, כמצוה אחת) בכלל "ובערת הרע מקרבך", הכולל גם את סקילת השור (וכן שיטת הראב"ד ב'היקף' של הכלל, גם אם לא יסכים עם המנין).

אכן, ראינו מי שאומר שיש כאן כלל גורף יותר – כדין או בהשאלה – ולאור זאת ניתן להוסיף ולדרג: במאמר על המצוות הכלליות שיש במסירות נפש לטובת עם ישראל^כ הבאנו שבכילוי האויבים מקיימים מצוה כללית של "ובערת הרע מקרבך". עוד יותר בהרחבה, פעמים רבות מתייחסים דרשני-דורנו לפעולה של ניתוק מהרע – כמו בעלת תשובה שמבערת מהבית בגדים שאינם צנועים או מי שמנפץ מכשירי-טכנולוגיה פסולים שברשותו וכיו"ב – כקיום של "ובערת הרע מקרבך". יתכן אף לומר שאפשר לראות את כל התורה כולה כפירוט של "ובערת הרע מקרבך" (ואזי זהו כלל גדול שבאמת לשיטת הרמב"ם אין למנותו...). במבט של קו ימין אפשר לראות את כל התורה כביטוי של אמונה ואהבה, אבל במבט של קו שמאל אפשר להתייחס לכל התורה כדחית הרע^{כז} –

שלילת עבודה זרה בפרט (כפי שאפשר להבין מהרמב"ם^ל, ששרשו בקו שמאל^{לא}) ובכלל קיום "דעלך סני לחברך לא תעביד"^{לב} (כפי שאומר הלל, ששרשו בימין^{לג}, בלשון שלילת

השגת בעל המגלת אסתר היא הפוכה (ומסתברת יותר), ש"ובערת הרע מקרבך" הוא דין כללי עוד יותר, "שמזה הפסוק הוזהר כל אדם להשתדל שיבוער הרע מן העולם", שאינו מתייחס למצוות ההריגה אלא להשתדלות הכללית לבער את הרע, שמתבטאת בעוף שהרג את הנפש בהבאתו לבית דין^{כח} (ועל דרך דברי הרא"ש ש"כל הרואה דבר ערוה מחויב להעיד, לקיים מה שנאמר 'ובערת הרע מקרבך'^{כט}).

הדרגות של כלל

מכל האמור נראה שאפשר להתייחס ל"ובערת הרע מקרבך" ברמות שונות של הכללה. בכלל, היחס בין כללים ופרטים במנין המצוות הוא סוגיא רחבה, כאשר הרמב"ם מסביר בשרשים של מנין המצוות שלו שמצוות הכוללות את כל התורה אין ראוי למנות^ל ולאידך כאשר יש כלל עם כמה פרטים דווקא הכלל הוא שנמנה^{לז}. בפרט, לענינו, יש כאן דוגמה לדין שאפשר להתייחס אליו ככלל ברמות שונות:

ובערת הרע מקרבך חלק מהן ולאיתויי אותם שאין מיתתם מפורשת בשום מקום או אותם שנתפרשה בהם מיתה ולא יוכלו להמיתם בה שימיתוהו בכל איזו מיתה שתשיג ידם.

כד וכבר העירו שאם המצוה של "ובערת הרע מקרבך" היתה חיוב להביא לבית דין היה ראוי להפוך את הסדר, ובמקום לומר "בעי לאתוייה לבי דינא וקוימי ביה ובערת הרע מקרבך" (שמשמע שהאדם מביא לבית דין והם מקיימים ובערת הרע) היה צריך לומר 'בעי לקוימי ביה ובערת הרע מקרבך ולאיתוייה לבי דינא', אלא שנראה שהכוונה כאן אינה לדין 'פרטי' של הבאה לבית דין (שגם לא מתיישב כל כך עם כל המקומות בהם כתוב "ובערת הרע") אלא ליישום הדין הכללי של ביעור הרע מהעולם, שיותר כללי גם ממיתות בית דין.

כה מכות פרק ראשון סימן יא (וראה משנה למלך הלכות עדות פ"א ה"ב – "ובערת הרע מקרבך" שכתב הרא"ש שסתמו בכל דבר עבירה איתמר").

כו שרש רביעי.

כז שרש תשיעי.

כח **מלכות ישראל** ח"ג מאמר "מצוות מסירות הנפש".
כט במבט של קו ימין "ואהבת" הוא "כלל גדול בתורה" (ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד), במבט של קו שמאל "ובערת הרע מקרבך" הוא הכלל הגדול, ואפשר לומר שבמבט של קו האמצעי כל התורה נכללת ב"שמע ישראל" (דברים ו, ד) – והיינו חיי הצדיק, אהבה, יראה ואמונה (ראה תניא אגה"ק כז) – ודוק.

ל מו"נ ח"ג סוף פכ"ט.

לא שער הגלגלים הקדמה לו.

לב שבת לא, א (וראה בפירוש רש"י הראשון שם).

לג זהר ח"ג רמה, א.

ל"ובערת הרע מקרבך": כל פסוקי "ובערת הרע" שהוזכרו – גם "ובערת הרע מקרבך" וגם "ובערת הרע מישראל" – כתובים במשנה תורה, החומש שנאמר במיוחד לדור שנכנס לארץ^מ. מחד, יש כאן ידידה מעולם האצילות, בו "לא יגרך רע"^{מא}, לעולמות התחתונים בהם נדרשת מלחמה עקשת עם הרע עד ביעורו (ודווקא בארץ ישראל יש מצוה לשרש אחר עבודה זרה^{מב}, לבער את הרע עד גמירא, כדי שהארץ – שאיננה מסוגלת לסבול שמץ מהרע הכללי של עבודה זרה – לא תקיא אותנו ממנה). מאידך, דווקא ארץ ישראל – בניגוד לחוץ לארץ – מתאפיינת במבט כללי (כידוע שעצם היחס לעם ישראל ככלל – שהוא מיסודות החסידות – נוהג דווקא בארץ^{מג}). בארץ ישראל מאירים מוחין דאבא ובחוץ לארץ מאירים מוחין דאמא – כידוע ביחס בין התלמוד הירושלמי לתלמוד הבבלי^{מד} – כאשר מוחין דאבא

הם הכלל ומוחין דאמא הם הפרטים. כל זה מתקשר לעוד מחלוקת בין הרמב"ם והרמב"ן במנין המצוות: בשרש החמישי בהקדמתו לספר המצוות כותב הרמב"ם "שאיין ראוי למנות טעם המצוה מצוה בפני עצמה" והוא מפרט:

דווקא, כאשר הוא מדבר לגר שצריך לצאת מהקליפות^{מז}). לתפיסה זו, גם כדי להגיע לאהבה וכלות הנפש שדורשת התורה, העיקר הוא לטהר את הנפש מכל שמץ רע.

את שש המדרגות שפורטו לעיל ניתן להקביל לששת פרצופי האצילות, וב'אותיות קצרות' מלמעלה למטה: "ובערת הרע מקרבך" ככלל כל התורה כולה שייך למדרגת עתיק יומין (בה "לית שמאלא בהאי עתיקא"^{מח}, וגם השמאל הוא התגברות החסדים, כאשר כל שלילה היא רק לצורך הדבקות האמתית בה'); "ובערת הרע מקרבך" ככולל כל דבר שלילי שיש לדחות באריך אנפין (הכתר-הכליל של כל מה שנוגד את רצון ה', פנימיות פרצוף אריך); דחית כל הרשעים שבעולם מצד אבא (שבגבורותיו מכלה את הרע, וכידוע שאצל הקדמונים החכמה שייכת לקו הדין^{מט}); כלילת כל בעלי החיים מצד אמא ("אם כל חי"^{נא}); כלל כל הפרטים האנושיים מצד ז"א

(ה"אדם" שעל הכסא); ופרטי ארבע מיתות בית דין מצד המלכות (שבנינה מהגבורות^{נב}, "דינא דמלכותא דינא"^{נא}). תן לחכם ויחכם עוד.

מוחין דארץ ישראל

והנה, יש לשים לב לתופעה נוספת ביחס

דווקא ארץ
ישראל – בניגוד
לחוץ לארץ –
מתאפיינת במבט
כללי. בארץ
ישראל מאירים
מוחין דאבא
ובחוץ לארץ
מאירים מוחין
דאמא – מוחין
הם הכלל
ומוחין דאמא הם
הפרטים

מ וראה תניא פכ"ה.
מא תהלים ה, ה. ראה זהר ח"ב קיז, ב ובכ"מ, ומפורש בתקו"ז תקון סז (צח, ב).
מב הלכות ע"ז פ"ד ה"א (עפ"י ספרי דברים יב) ועוד.
מג צפנת פענח לרמב"ם הלכות ברכות פ"ו ה"א; שם מהד"ת צ, ב; שו"ת צפנת פענח סקמ"ג. וראה במאמר "החסידות וארץ ישראל" במלכות ישראל ח"א.
מד ראה בארוכה שערי אורה ד"ה "בכ"ה בכסלו" פנ"ד ואילך; המשך תרס"ו עמ"צ ואילך; ד"ה "אמר רבא" תש"ח פ"א. ובסדרת שיעורים בנושא החל מכ"ב אלול תש"ע.

לד ראה הוספות ללקו"ש חל"ז שיחת ל"ג בעומר תשמ"ג ס"י שזהו הטעם שהלל בחר דווקא בלשון שלילה.
לה זהר ח"ג קכט, א. וראה שם רפט, א; ע"ח ש"ט (שבה"כ) פ"ד; ש"י"ב (עתיק) פ"ב.
לו ע"ח ש"י"ג (א"א) פ"ו.
לז בראשית ג, כ.
לח ע"ח שכ"ה (דרושי הצלם) דרוש ב; של"ד (תיקון הנוקבא); טעמי המצוות פרשת בהעלתך; סדור עם דא"ח ד"ה "ברוך מרחם על הארץ".
לט ב"ק קיג, א.

יחסית לרמב"ם, שהגיע לארץ ועזב אותה, הרמב"ן שהגיע לארץ ונשאר בה כל חייו, הוא בעל 'מוחין דארץ ישראל'

בשני לאוין, ושניהם נמנין במצות. וכן ולא תטמא את ארמתך אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה, באמת מניעה הוא אינו מעם, וכן אמרו בספרי, להזהיר בית דין על כך. ואם היה מעם כמאמר הרב גם כן אינו נוהג בחוצה לארץ מה שאי אפשר, ובין מניעות ובין מעמים אין חוצה לארץ יכול לבוא במשמעם, והנכון שתהיינה מניעות כפולות בארץ בין שנמנה אותן או שלא נביא אותן בחשבוננו כדין המצות הנכפלות. יחסית לרמב"ם, שהגיע לארץ ועזב אותה (ורק לאחר פטירתו הוחזר אליה להקבד בה), הרמב"ן שהגיע לארץ ונשאר בה כל חייו, הוא בעל 'מוחין דארץ ישראל'. "אויא דארץ ישראל מחכים"^{מב}, וכשם שיש בו נטיה לתפיסה של כללים (מוחין דאבא, כנ"ל), כך הוא טועם טעמי תורה ועושה מהם עיקר.

הגישה שאומרת שיש משמעות נבדלת גם למצוה וגם לטעמה – וכל אחד חשוב כמצוה ("בין שנמנה אותן או שלא נביא אותן בחשבוננו") – היא הקדמה להדרכה הכללית של מורנו הבעל שם טוב^{מג} על הפסוק "חכם לב יקח מצות"^{מז}, ש"חכם לב" מקיים (לפחות) שתי מצוות בכל מצוה שהוא עושה, מצות המעשה ומצות הכוונה (הטעם).

ועוד, מצד התפיסה המכלילה של ארץ ישראל, מתגלה כי ניתן להעמיק בכל מצוה ולגלות שהיא כלל גדול הכולל את כל תריג המצוות, כפי שמסביר הבעל שם טוב^{מח} את הדין של "העוסק במצוה פטור מן המצוה"^{מט}, משום שבמצוה שהוא מקיים כרגע כלולות כל שאר המצוות.

המוחין של תורת ארץ ישראל, שהופיעו אצל הרמב"ן והתעצמו בדרך החסידות, הסי' הם סוד תורתו של משיח, שיבוא לדרוש טעמי תורה^נ.

פעמים יבוא בטעם המצות דמיון לאוין ויחשב בם שהם מכלל מה שימנה ביחוד, וזה כאמרו לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה וגו', ולא תחטיא את הארץ, הוא טעם לאסור מה שקדם כאילו יאמר כי אתה אם תעשה זה תרבה ההפסד בארץ, וכאמרו אל תחלל את בתך להזנותה ולא תזנה הארץ, וכן אמרו ולא תטמאו בהם ונטמתם בם אחר זכרו איסור המינים שנאסרה אכילתן, כאילו הוא יספר כי עשיית זה שהזהיר ממנו הוא טומאת הנפש. ובבאור אמרו בספרי באמרו יתברך אחר שהקדים האזהרה מקחת כופר לרוצח ולא תטמא את הארץ, מגיד הכתוב ששפיכת דמים מטמא את הארץ, הנה כבר התבאר כי זה הלאו הוא טעם הלאו הקודם לא שהוא דבר אחר. וכן אמרו ומן המקדש לא יצא ולא יחלל, הא אם יצא חלל. וכבר טעה זולתנו בזה השרש גם כן ומנה אלו הלאוין כלם מבלתי השתכלות. ואמנם יבוש מי שמנה אותם כשישאלוהו ויאמרו לו זה הלאו מאיזה דבר מזהיר ולא יהיה לו אז מענה כלל, ובוזה יתבאר ביטול מנינו. וזה מה שכוננו לבארו בשרש זה.

הרמב"ן השיג עליו בחריפות, וציין הרבה דוגמאות לכך שהטעם מזהיר ומונע ממהו מסוים, ולכן כן ראוי למנותו (וגם דוגמאות לכך שיש בטעם תוספת אזהרה, ואף על פי כן אין ראוי למנותו). בפרט הוא 'מגן' על שיטת הבה"ג בטעמים הקשורים לארץ ישראל, וכותב:

ואולי בעל ההלכות סובר כי כל אלה הלאוין הנאמרים בלשון אזהרה כולם מניעות, ולא תטמא את הארץ, ולא תחטיא את הארץ, וכן ולא תזנה את הארץ, ולא תחניפו את הארץ, אסר הכתוב המעשים האלה בכל מקום והוסיף בהם מניעה בארץ, וזה כענין הלאו הבא בהשגת גבול שאמר לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך אשר וגו', שבכל מקום עובר בלא תגזול, ובארץ מוסיף עליו זה הלאו ועובר

מה ב"ב קנח, ב.

מו כש"ט (קה"ת) אות ט"א.

מז משלי, י.ח.

מח וראה כש"ט (קה"ת) קיא"א. לקו"ש ח"ל וישלח א ס"ז וש"נ.

מט סוכה כה, א.

נ ראה רש"י על שה"ש א, ב; לקו"ת צו יז, א ואילך. ובכ"מ.

ניגון

563 | י"ב תמוז תשפ"ד | טוב השם לכל ורחמי על כל מעשיו

מתוך הפרק החדש של הרבי הרי"ץ, תהילים קמ"ה ט'

שִׁוּעַ-מְכַל-עַל מְיוֹן-רַן-וְכָל-לְשֵׁם-הַטוֹב

5

הוּי שִׁוּעַ-מְכַל-עַל מְיוֹן-רַן-וְכָל-לְשֵׁם-הַטוֹב

9

שִׁוּעַ-מְכַל-עַל מְיוֹן-רַן-וְכָל-לְשֵׁם-הַטוֹב

13

שִׁוּעַ-מְכַל-עַל מְיוֹן-רַן-וְכָל-לְשֵׁם-הַטוֹב

”באהבתו אתה”

קיצור מהלך השיעור

הספר ”אהבת שלום”, לרבי מנחם-מענדל מקאסוב זי”ע ועכי”א, רומז לאהבה והשלום בין איש ואשתו, ועל כן מעלה מיוחדת לחפש בו תורות המורות את **דרך התורה והקדושה ביחס לחיי הנישואין**. בפרשת ויצא, פרשת נישואי יעקב אבינו המעמיד עם נשותיו, רחל ולאה, את בית ישראל, מבאר ה”אהבת שלום” **פסוק אהבה** מובהק ביניהם **בשלשה גוונים שונים** – שאת כולם מתבקש לפרש גם בחיי הנישואין של כל איש ואשה הבונים בית נאמן בישראל. השיעור שלפנינו – שנערך בסגנון התורות בספר **באהלי צדיקים** – פורסם אשתקד כתשורה לחתונה, וכעת הוא מתפרסם שוב לצבור הרחב.

(ד”ה ועיני).

וזהו ויעבוד יעקב ברחל שבע שנים, פירוש שעבד יעקב בשביל רחל ה' תתאה ותיקון שבע שנים שהם ז' ימי הבנין ובירור הרע מן הטוב. ויהיו בעיני כימים אחדים, פירוש אחר התיקון היו אותן הז' שנים שהן ז' ימי הבנין כימים אחדים, היינו כג' ראשונות שאין בהם שום רע וחיצוניות. וזהו באהבתו אותה, כי אהבה בגימטריא אחד וד"ל.

או יאמר ויהיו בעיני כימים אחדים (כט, כ). דהנה ידוע (עי' ויקרא רבה כט ט) שכל הדברים נכללו בשביעיות, והשביעיות הן קודש, כגון בימים, יום ה' הוא קודש שהוא שבת קודש. וכן בשבועות, כי יום שאחר ז' שבועות של ספירת העומר הוא מקודש לחג השבועות. וכן בשנים, כי שנת ה' מקודשת לשמיטה. וכן בשמיטות, כי

ויעבוד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיני כימים אחדים באהבתו אותה (כט, כ). יש לפרש על דרך זה, דהנה ידוע שג' הראשונות נקראים אחד, כי למעלה מז' ימי הבנין לית תמן קיצוץ ופירוד כלל ואין שם שליטת החיצונים כלל, והיא בחינת לאה עלמא דאתכסיא אמא עילאה עולם הבינה. ובז' ימי הבנין שם יש שליטה להסמרא אחרא כי הן מתפרשין לשני קצוות טוב ורע, וצריכים לתקן ולברר הרע מן הטוב, וזהו בירור הניצוצות הקדושים שנפלו בשבירת הכלים בסוד ז' מלכין קמאין (עי' ח"ח שער המלכים פ"ו) כמבואר אצלנו כמה פעמים (עי' פ' בראשית ד"ה א"י ויבן).

דהנה יעקב אבינו ע"ה תיקן אותן ז' ימי הבנין ובירר הרע מן הטוב, כי עיקר כוונתו שהלך אצל לבן היתה בשביל רחל ה' תתאה להעלותה ולהעלות ולברר עמה הניצוצות הקדושים, כנ"ל בפרשה זו

בתורה לאהבה ממבט ראשון^א. על פעולת האהבה הזו כח המניע של יעקב בשבע שנות עבודתו הראשונות נאמר "ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אתה"^ב – האהבה היא כה מופלאה וחזקה, עד ששבע שנים של עבודה קשה עבור האהובה נחשבות כימים אחדים.

כמובן, אותה אהבה מלווה את יעקב לאורך כל השנים ומעניקה לו כח: החל משנות העבודה אצל לבן, עם כל הרמאויות וההתמודדויות; דרך שנות בנין כל בית ישראל מכוחה ובזכותה; ואף בשנות האהבה והדאגה ליוסף הצדיק, בנה של רחל הדומה לה^ג ומשמר את זכרונה אצל אביו^ד. חיי הנישואין בכלל דורשים עבודה זוגית ומשפחתית לאורך ימים ושנים טובות והאהבה היא הנותנת את הכח לעבוד ולהשקיע ואף להתייחס לתקופות של מאמץ וצליחת משברים כזמניות וחולפות, "כימים אחדים", כשבעיקר מורגשת וזוכרת אודת האהבה המלווה את הכל.

בפשט התופעה של "שבע שנים... כימים אחדים" מתארת בעיקר את חווית הזמן הסובייקטיבית של האדם, המשתנה בדרך ממילא כאשר הוא מלא אהבה, אך בעל ה"אהבת שלום" מפרש אותה, בשלשה פירושים שונים ומשלימים, כעבודה פנימית של תיקון המתחוללת על ידי האהבה – "באהבתו אתה". כמובן, על כל הפירושים הללו לבוא לידי ביטוי בחיי הנישואין.

נערך מרשימת הרב ע"י איתאל גלעד.
א ראה אהבה פרק א הערה ט (והסמן שם) ופרק ה הערה לז.

ב בראשית כט, כ.

ג ראה בראשית רבה פד, ה; צח, ד. יל"ש רות רמז תרו.

ד השווה בראשית כט, יז ולט, ו.

ה ראה רא"ם על רש"י בראשית מד, כט.

אחר ז' שמיטות מקודשת השנה ליובל, והן כולן רוא דאחר, כמבואר מזה בשל"ה הקדוש (תורה אור בתחילתו). והנה יעקב אבינו ע"ה הכניס בחינת אחד בכל הימים, והיו אצלו כל השנים וכל הימים בסוד שבע סוד אחד, וזהו כימים אחדים, פירוש כימים שהן אחדים אצלנו, היינו ימי השבע ימי האחד הנ"ל, כמו כן היו בעיניו כל הימים וד"ל.

או יאמר ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה (כט כ).

דהנה ידוע שכל מגמת וכוונת האיש הישראלי צריכה להיות הכל בכדי להשלים כוונת הבריאה בבחינת התחדשות בכל פעם, על דרך (יוצר דשחרית) המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, כי כל יום ויום וכל רגע ורגע צריכה התחדשות ושליומות מיוחדת, דאם לא כן מה רבותא דרגע זו מרגע הקודמת, וכי ח"ו כוונתו ית"ש בבריאת עולמו לריק היתה, והרי על זאת יתפלל כל חסיד לפניו ית"ש (תפלת 'ובא לציון') למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה. וזהו מאמר הכתוב (איוב ב ז) אדם לעמל יולד, וצריך לראות שלא יהיה ח"ו הרה עמל וילד שקר

(תהלים ז טו), רק עמל העושה פירות. וכשהוא עובד את השי"ת באופן זה אזי הוא מחיה הימים בהעובדין טבין, וכמבואר אצלנו במקום אחר באריכות (פ' חיי שרה ד"ה ויהיו).

והנה יעקב אבינו ע"ה עבד את השי"ת בבחינת התחדשות כנ"ל, וקנה בכל יום ויום שלימות מיוחדת והדרשה מה שלא קנה כימים הקודמים, וזהו ויהיו בעיניו כימים אחדים, והיינו שבכל יום ויום היתה שלימות מיוחדת בהתחדשות. וזה היה מצד גודל רשפי אש שלהבת האהבה שבערה ביעקב אבינו ע"ה עד אין קץ, וזהו באהבתו אותה וד"ל.

"כימים אחדים באהבתו אתה"

אהבת יעקב לרחל היא הדוגמה המובהקת

חשינוי לאחדות

בתורה הראשונה הוא מסביר ש"שבע שנים" היינו שבע מדות הלב התחונות, בהן התחוללה "שבירת הכלים". עבודת האדם בעולם היא לתקן את המדות שנשברו – הן בתיקון מדות הלב שלו עצמו, כדברי הרס"ג שהאדם נברא כדי לתקן את מדותיו, והן בהעלאת הניצוצות הקדושים שנפלו ל"עלמא דפירודא" והחזרתם לעולם הקדושה והאחדות.

לעומת שבע מדות הלב, בהן יש פירוד ושבירה, "שבע שנים" של שינויים ומשברים, שלשת המוחין, בהם יש בהירות כאור יום, נשאר במצב של אחדות, ואליהם רומז הביטוי "כימים אחדים" ("כימים אחדים" עולה שלש פעמים "היום", רמז לכך שמדובר בשלשה ימים-מוחין דווקא).

בחיי הנישואין, שבע מדות הלב הן התחום הרגשי – התחום העיקרי בו יש שינויים, עליות וירידות. כמובן, רוב הקשיים והמשברים בחיי הנישואין נובעים ממדות

לא מתוקנות של בני הזוג ועבודה עיקרית בחיי הנישואין היא תיקון המדות. בשבע המדות יש גם התקרבות והתרחקות, שהרי יחוד החתן והכלה, יחוד ויה, היחוד השייך לשבע המדות, איננו תדיר – יש בו זמנים של התקרבות וזמנים של התרחקות, כמחזור טהרת המשפחה. השינויים מתבטאים גם בכוונת הלב בקשר הנישואין בכלל וביחוד בפרט, כאשר לעתים האדם מכוון כוונות

של המשכת קדושה ויחוד קוב"ה ושכינתיה ולעתים הוא מונע מתוך תאוה (ולעתים הוא שרוי בשניות שלילית המנסה לכלול את שתי הכוונות כאחד, ובכך גורמת לשבירת שבע המדות¹).

את השונות-השניות השלילית בחיי הנישואין, על כל ממדיה והבטיה, מתקנת האהבה בין בני הזוג, כשהיא מחדירה בהם אחדות: האהבה מחדירה רכות ושמחה בכל מדות הלב, עוזרת 'להחליק' את המשברים ובעיקר מניעה עבודת מדות אמתית – מעבר מאגואיזם, שהוא שרש כל המדות המקולקלות, לאכפתיות, התחשבות ורגישות כלפי הזולת, "דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה, ואיך פירושה הוא, זיל גמור"². תיקון המדות מתוך **אהבה** כולל במיוחד את המהפך ממצב בו כל אחד מבני הזוג דואג לאינטרסים שלו לחיים של "אחד" החפץ בטובה המשותפת. האהבה האמתית – בניגוד לתאוה הנהנתנית – הופכת את כל חיי הנישואין, עם זמני הריחוק והקירוב, למסכת אחת של חברות נאמנה, רצף של קשר טוב ברוחניות וגשמיות (בו "מח [אחדות] שליט על הלב [המשתנה]"³). גם הכח לפתור את שניות הכוונות בא מאהבה – אהבה אמתית לבת הזוג, עם כל צדדי האישיות שלה, בנפש ובגוף, מביאה לראיית הזהות בינה לבין השכינה וממילא מאחדת את כל הכוונות⁴.

במושגי הקבלה, העלאת הניצוצות שנפלו בשבירה היא הכח של האשה להעלות מ"נ. שרש הניצוצות שנפלו בשבירה הוא בשם **סג** (בגימטריא "אחדים", כאשר רק חלק המילוי של שם **סג** הוא **לז**, בגימטריא "ויהיו"), שם

¹ ראה נעם אלימלך בראשית ד"ה "האדם ידע" בסוד "עלו למטה שנים [שניות הכוונה] וירדו שבעה [פעלו נפילה בשבע המדות]".

² ח שבת לא, א.

³ ט זהר ח"ג רכד, א; תניא פ"ב.

⁴ וראה באורך שכינה ביניהם בפרק "חברים נאמנים".

יא וראה באורך באהלי צדיקים על הנעם אלימלך הנ"ל הערה ז.

האהבה מחדירה

רכות ושמחה
בכל מדות הלב,
עוזרת 'להחליק'
את המשברים
ובעיקר מניעה
עבודת מדות
אמתית – מעבר
מאגואיזם, שהוא
שרש כל המדות
המקולקלות,
לאכפתיות,
התחשבות
ורגישות כלפי
הזולת

ו ראה אמונות ודעות מאמר עשירי אות ב. כתר שם טוב (קה"ת) אות כד.

לאשה יש את
הכח לאסוף את
כל הניצוצות־
הפרטים
המפורדים בהם
נתקלים בני
הזוג בחייהם
ולהכניס אותם
לעולם האחדות
- לבית ומשפחה
המורכבים מהכל
ביחד

קדושת ימי האחדות, ימי השבע, גם בכל ימי החול.

גם בחיי הנישואין ישנם ימים מיוחדים לאחדות – שבתות וימים טובים. בכל ימות השבוע, השבת היא הזמן של "עונת תלמידי חכמים"^{טז}. הימים הטובים המיוחדים של בני הזוג – מעבר לימים הטובים במעגל השנה, ימים של שמחה משותפת, בהם "אשה בעלה משמחה"^{יז} – הם בליל-טבילה, כאשר לאחר ספירת שבעה נקיים (בדוגמת ספירת העומר^{יח}) מגיע

חג ההתייחדות מחדש בשמחה של מצוה^{יט}. אכן, בכח האהבה בין האיש והאשה, "באהבתו אֶתֶּה", להפוך את כל הימים של בני הזוג לשבתות וימים טובים: האהבה מחדירה קדושה שבתית גם ביחוד בכל ימות השבוע^כ (ואזי יתפרש הרמז של "כימים אחדים" העולה "היום... היום... היום"^{כא} על סוד שלש סעודות שבת^{כב}). האהבה ממלאת גם את ימי הריחוק – שבעת ימי הספירה וגם ימי הנדה שקודמים להם (שמן התורה גם הם שבעה ימים^{כג}) – בשמחה משותפת ב'ביחד' של הימים האלה (בכך שהאיש, יעקב, עוקב אחר השינויים העוברים על אשתו ומשתתף בהם, בהקפדה המשותפת על ההלכות ובציפיה ובגעגוע ליחוד המיוחל^{כד}).

טז כתובות טב, ב.
יז קידושין לד, ב.
יח זהר ח"ג צז, ב.

יט וראה באורך יין משמח ח"ד ש"ה בתורה "משחקת לפניו בכל עת".

כ ראה באורך יין משמח ח"ב ש"ו בתורה "יחוד שבת בחול", וש"ב.

כא שמות טז, כה.

כב שבת קיז, ב.

כג ויקרא טו, יט.

כד וראה באורך ברית הנישואין מאמר "טהרת המשפחה".

שיש בו כח ועצמה של אהבת "בכל מאדך"^{כז}, הבאה לידי ביטוי בעצמת האהבה של היחוד הקדוש^{כח} (כאשר דווקא ההתעוררות של האשה, וההתמסרות של הבעל להתאים את עצמו אליה, הופכת את התשוקה בחיי הנישואין לאש־קדש^{כט}). בהיקף רחב יותר, בכל החיים המשותפים, לאשה יש את הכח לאסוף את כל הניצוצות־הפרטים המפורדים בהם נתקלים בני הזוג בחייהם ולהכניס אותם לעולם האחדות – לבית

ומשפחה המורכבים מהכל ביחד. אכן, את הכח של העלאת הניצוצות, בכל המובנים, מעניק האיש לאשתו "באהבתו אֶתֶּה" – האהבה העוטפת והמתמסרת שלו נותנת לאשה את האמון, הבטחון והכוחות הנדרשים כדי לעסוק בכל הניצוצות, להעלות אותם ולהכניס אותם לעולם האחדות של הבית בכלל ושל היחוד הקדוש בפרט.

כל החיים שבתות וימים טובים

בתורה השניה הוא מסביר ש"ימים אחדים" היינו ימי הקדושה של עם ישראל, הקשורים עם סוד השבע – השבת, שהיא היום השביעי (ובדוגמתה במעגל הרחב יותר שנת השמיטה, השנה השביעית), וחג השבועות, הבא לאחר שבעה שבועות של ספירת העומר (ובדוגמתו במעגל הרחב היותר שנת היובל, הבאה לאחר שבע שבתות שנים). יעקב אבינו הוא תלמיד חכם, ש"איקדי שבת"^ל, והוא מצליח להכניס את

יב דברים ו, ה.

יג ראה מאמר שני המאורות ח"ב ס"ד. יין משמח ח"ב ש"ה בתורה "תמחה את זכר עמלק".

יד וראה באורך שכינה ביניהם בפרק "ושמרו בני ישראל את השבת".

טו ע"פ זהר ח"ג כט, א.

כאשר ישנה

אהבה בין בני הזוג היא מחדירה חידוש ורעננות בכל יום ויום – כל יום הוא חויה חדשה של 'ביחד', תגלית חדשה על החיים המשותפים ופן חדש בשליחות המשותפת

התחדשות מתחדת

בתורה השלישית הוא מסביר שעבודת "כימים אחדים" היא עבודה של התחדשות מדי יום ביומו. אפשר להבין את ההתחדשות המתמדת "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"^{כה} כ"חידוש הישנות"^{כו} בלבד – כדי שהעולם הקיים לא יחזור לאין ואפס ה' צריך לחדש אותו בכל רגע, להתמיד את קיומו

כפי שהיה ברגע הקודם. אך ההבנה האמתית היא הפוכה – העולם הקיים 'ממצה את עצמו' וכדי שיתקיים עולם גם ברגע הבא נדרשת התחדשות אמתית, טעם חדש לבריאה שיצדיק את קיומה. הטעם החדש בבריאה תלוי "באהבתו אתה" – בכך שהכל נעשה בהתלהבות, בחיות טריה ורעננה. כך מצד ה', האוהב את בריאתו ומתוך כך מחדש את הכל – שעל כן ההתחדשות ניכרת דווקא בזמן של "וישכם אברהם בבקר"^{כז}, בזמן של גילוי מדת האהבה של אברהם – וכך מצד עבודתנו שלנו, שרק כאשר היא נעשית בהתלהבות של אהבה, ולא באופן של "מצות אנשים מלמדה"^{כח}, היא רגישה לחידוש המיוחד של כל רגע, חושפת אותה ועושה את העבודה המתאימה לו.

גם בחיי הנישואין, אפשר לחשוב שההתמדה בקשר, מתוך נאמנות עקבית, הופכת אותו לשגרה־הכרחית – מזוג צעיר ונלהב הופכים החתן והכלה לאבא ואמא ששומרים ביניהם קשר מתוך אחריות לקיום הבית (בסוד יחוד אבא

ואמא, י"ה, ש"זיווגיהו תדיר", כשבחיציגויות הוא נועד ל"חידוש הישנות" של קיום העולמות). אך האמת היא הפוכה – תכלית הקשר בין האיש והאשה היא התחדשות מתמדת, כשהמשכיות חיי הנישואין 'מוצדקת' מתוך השאיפה לממד חדש בכל יום. כאשר ישנה אהבה בין בני הזוג היא מחדירה חידוש ורעננות בכל יום ויום – כל יום הוא חויה חדשה של 'ביחד', תגלית חדשה על החיים המשותפים ופן חדש בשליחות המשותפת.

גם כשהמשפחה 'מתבגרת' ובני הזוג תופסים את עצמם בעיקר כאבא ואמא – הרי הם הורים מכח הלידה החדשה שלהם (בסוד היחוד הפנימי של אבא ואמא, שמוליד נשמות חדשות^{כט}). לעתיד לבוא יתקיים "הרה וילדת יחדו"^ל, לידה חדשה בפועל מתוך כל זיווג, אך בעולם הזה ישנו הריון רק לפרקים, בחלק מהזיווגים. אכן, אז גם מתגלה שכל יחוד בין בני הזוג מכיל מטען של התחדשות המתבטא בהולדה חדשה בעולם – גם אם אין הולדה בגשמיות כל יחוד מוליד 'נשמות חדשות', כפי שכתוב^{לא} על אברהם ושרה (שמדתם אהבה) שביחודים עד שזכו להוליד את יצחק הולידו נשמות גרים (וכיוצא בכך אצל כל זוג אוהב, שביחודם הם מולידים 'הרהורי תשובה' לעולם^{לב}).

אהבת רחל ולא

ליעקב אבינו שתי נשים, שבעצם מתחברות לשתי קומות באישיות שלו. "משה מלגאו ויעקב מלבר"^{לג} וכשם שנאמר במשה רבינו, "איש האלהים"^{לד}, שהוא "מחציו ומטה 'איש' ומחציו

כט ראה ביאורו אדהאמ"צ פרשת מקץ ובכ"ד. ל ירמיה לא, ז.

לא זהר ח"ג קסח, א; שער הגלגולים הקדמה לד. ועוד. לב ראה שכינה ביניהם פ"ז; יין משמח ח"א ש"ז בתורה "ארבע כוונות הזיווג" ובכ"ד.

לג ע"פ תקו"ד יג (כט, א).

לד דברים לג, א; יהושע יד, ו; תהלים צ, א; עזרא ג, ב; דהי"א כג, יד; דהי"ב ל, טז.

כה נוסח ברכת "יוצר אור".

כו המשך "מים רבים" תרל"ו פל"ג. וראה גם לקו"ת במדבר יד, סע"ג.

כז בראשית כב, ג.

כח ישעיה כט, יג.

בתפיסת העולם (המוחין) וחסרון ברצון, בתענוג ואפילו באמון-האמונה המשותפים¹⁰ (הכתר). גם שם הכח להתגבר על הפערים הוא האהבה, גם אם סמויה ומכוסה יותר^{מא}.

ואכן, גם בפסוק האהבה המובהק של יעקב לרחל רמוז שוב ושוב גם הקשר ללאה: שתי המלים הראשונות בפסוק, **"ויעבד יעקב"**, בגימטריא **לאה-רחל**. על אף שבגלוי עבד יעקב באותן שבע שנים ברחל, מתוך אהבה וגעגוע אליה, הרי למפרע התברר שהוא עבד בשנים הללו עבור לאה. בחיצוניות היתה זו 'עבודה' של לבן הרמאי, אך בפנימיות זו 'עבודה' של ה', מסובב הסיבות (ויעקב הצדיק ברובד הנסתר של נשמתו – בעל-מודע וגם בכוונת השכל העליונה – גם יודע זאת ומכוון לכך^{מב}). שתי המילים האחרונות, ביטוי האהבה המתיחד לרחל, **"באהבתו אתה"**, עולות שלש פעמים **לאה-רחל** (וממילא ממוצע ארבע המילים, שתי הראשונות ושתי האחרונות, הוא **לאה-רחל!**) – אהבת יעקב מתייחסת בסוד גם ללאה. והנה, ארבע המלים יחד – **"ויעבד יעקב... באהבתו אתה"** – עולות **"אשה משכלת"**^{מג}. אהבת האיש לאשה נותנת לה כח ומאפשרת את התיקון, אבל בסופו של דבר מתוך שלמות האהבה של האיש לאשתו, בכל קומות הנפש, מתגלה מעלת האשה המשלימה את האיש בטוב אלקי בלתי משוער לו הוא זוכה באמצעותה מהשותף השלישי שביניהם – "בית והון נחלת אבות ומהוי' אשה משכלת"^{מד}.

מ וראה יין משמח ח"א ש"ב בתורה "ועוץ נישואין". מא ובסוד שני היחודים שבאהבה – אה, אהבה נסתרת בתחומים בהם יש אחדות (א) ובה, אהבה גלויה בתחומים בהם ניכרת שניות (ב) – ראה באורך שערי אהבה ורצון מאמר "אהבה: אור הקדוש ברוך הוא", בעתה אחישנה עמ' עח ואילך ועוד. מב וראה גם יין משמח ח"א ש"ז בתורה "שבטי יה עדות לישראל". מג משלי יט, יד.

מד וראה עוד יין משמח ח"א ש"א בתורה "מה' אשה לאיש".

ומעלה 'אלהים'^{לה}, כך יעקב אבינו נשוי "מחציו ומטה", בחלקו הגלוי, לרחל אמנו, ואילו "מחציו ומעלה", בחלקו הנסתר (שהוא בעצם סוד שם המעלה שלו, ישראל), הוא נשוי ללאה אמנו^{טו}. לעתיד לבוא תתאחדנה שתי הנשים באישיות אחת, "רחל הגדולה", לה יהיה נשוי ישראל באופן שלם. באותו אופן, גם בכל חיי נישואין, ישנו ממד עליון של קשר, בתחום המוחין, וממד תחתון של קשר, בתחום הרגש והמעשה.

בפשט מדובר בפסוק דנן, "ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אתה", על אהבת יעקב ורחל, האהבה הגלויה שבלב (הכוללת את כל 1 מדות הלב) השייכת ל"עלמא דאתגליא" (סוד רחל^{טז}, ה תתאה). לעומת זאת, ככתוב בתורה הראשונה, הקשר ללאה, שבסוד "עלמא דאתכסיא", שייך לעולם האחדות – הרי היא ה עילאה, השייכת לתחום המוחין (ואף כתוב שהבינה כוללת את כל שלש הספירות הראשונות, ה"ימים אחדים") – ולכן לא נדרשת בו אהבה כזו (ועל כן "ויהאב גם את רחל מלאה"^{טז} – האהבה היתרה נדרשה ביחס לרחל ולא ביחס ללאה).

אכן, גם בקשר עם לאה ודאי יש מה לתקן ונדרשת גם בו אהבה. על אף שהשבירה המוחלטת בעולם היתה רק בשבע המדות (בהן היתה 'מיתה', נפילה לתחום העולמות התחתונים ו'קבורה' בהם) גם בשלש הספירות הראשונות של עולם היתה התחולל משבר – בלשון הארזיז"ל, 'בטול' בחכמה ובבינה ו'פגם' בכתר (הכל בממד האחור שלהם)^{טז}. מעבר ל'התנגשויות' בתחום המדות, שעלולות להיות קשות וכואבות, יתכנו בין בני הזוג פערים גם

לה דברים רבה יא, ד.
לו וראה באורך אהבת שלום ויצא ד"ה "ועיני לאה רכות" (עפ"י דברי הארזיז"ל).
לז זהר ח"א קנב, א; קנח, א; ח"ב כט, ב.
לח בראשית כט, ל.
לט ע"ח ש"ט פ"ב (מ"ת). וראה לקול"י תניא פ"ו (טו, ב).

הסיפור החסידי

המהרש"א | גלגולי אחאב

רבי שמואל אליעזר הלוי איידלס, מגדולי מפרשי הגמרא, נולד בשנת שט"ו לרבי יהודה הלוי ולגיטל ממשפחת המהר"ל מפראג, בקז'ימיז' שבפולין. הוא נישא לבתו של רבי משה ליפשיץ, רבה של בריסק, והוא ואשתו פורנסו על ידי חותנתו מרת איידל, שאף החזיקה את ישיבת המהרש"א. בשל כך הזכיר אותה המהרש"א כאמו השנייה, ומכאן כינויו "איידל'ס" (של איידל). בשנת שס"ח נפטרה מרת איידל, ועם מותה עבר לשמש כרב בחלם. לאחר מכן שימש ברבנות בלובלין, טיקטין ואוסטראה, והשתתף בוועד ארבע הארצות בירוסלב. התפרסם בחייו במעשי חסד רבים ועל דלתו נרשם הפסוק "דלתי לארץ אפתחנו". כתב את ביאורו לש"ס בשם "חידושי הלכות" ו"חידושי אגדות", ובצעד יוצא דופן איחד אותם לספר אחד, כדי להדגיש את החשיבות הזוהה שהוא מייחס לשני חלקי התורה. צדיקים העידו על ספרו שנכתב ברוח הקודש, והוא מראשוני בעלי הנגלה המביאים בספריהם את דעת המקובלים. נפטר בה' בכסלו שצ"ב, ונקבר באוסטראה.

מלימודו, ולא נתן לו שלום כלל. אף על פי כן דנו לכף זכות גם עכשיו, ואמר: אולי גם זה מחמת שאינו רוצה לפסק פומיה מגרסה? ובתוך כך בא בחור אחד יפה עיניים לבית הכנסת, ומיד חרד המהרש"א לקראתו, וקם מלפניו מלא קומתו, ודבר עמו הרבה מאד. אז קצף הרב דהמדינה מאוד על המהרש"א, וביזה אותו, ואמר: בתחלה, כשלא באתם למקומי, דנתי אתכם לכף זכות ותליתי בביטול תורה; אחר כך כשבאתי למקומכם ולא באתם אלי, אמרתי כנ"ל. אחר כך כשבאתי לבית הכנסת ולא נתתם לי שלום, דנתי גם כן לכף זכות, ותליתי גם כן בביטול תורה! עכשיו אני רואה ששקר הוא, כי הלא את הבחור כיבדתם, ודיברתם עימו הרבה באמצע הלימוד!

אמר המהרש"א: לאות ולמופת [שיש סוד במעשי] — שהבחור הזה בעוד שתי שעות ייהרג. ולא רצה הרב להאמין, ולקח את הבחור הנ"ל והלך עימו אחת הנה ואחת הנה, ודיבר עמו הרבה לבל יניחנו להתעלם מן העין עד עבור השתי שעות, להכחיש דברי המהרש"א. והיה מדי עברם בעיר, וחלף והלך

המהרש"א היה רב באיזה קהילה, והיה יושב ולומד עם ישיבתו כל היום. והיה אז רב דהמדינה שהיה המהרש"א תחת ממשלתו, והיו מוכרחים כל רבני הקהלות השייכים להרב דהמדינה לקבל פניו וליטול ממנו רשות, כנהוג בדורות שלפנינו.

באו כל רבני הקהילות להרב דהמדינה לקבל פניו, והרב המהרש"א לא בא אליו, רק היה יושב ולומד תמיד. דן אותו הרב דהמדינה לכף זכות, ואמר: אולי מחמת שטרוד בנרסה, על כן לא בא אל שלחן המלך? ונתישב הרב דהמדינה, ונסע אצלו אל המקום אשר היה חונה שם. וכאשר בא, חרדו כל העיר לקראתו כנהוג ובאו כלם לקבל פניו, והרב המהרש"א לא אבה ללכת אליו. ודנו הרב דהמדינה שוב לכף זכות, ותלה גם זאת בכך שאינו רוצה לבטל מלימודו.

עמד הרב דהמדינה, והלך אל בית הכנסת שהיה יושב שם המהרש"א. אך הרב המהרש"א לא הפסיק

יהודה" – ומשיח צדקנו היה מגיע. הכפילות הזו של טוב ורע, מאפיינת את דור אחאב כולו: אליהו הנביא מוכיח אותם כ"פוסחים על שתי הסעיפים" וחיים חיים כפולים: מצד אחד מתפללים לה' ומאמינים בו, ומצד שני כורעים לבעל. שני הצדדים רמוזים גם בשמו של אחאב – אחאב המלך הוא אחאב מלך: חציו כאחמלך, כהן צדיק, וחציו כאבימלך – מלך פלישתים הרשע. מהו הצד הטוב שבאחאב? באחאב כפרט, היו צדדים חיוביים של הכנעה לה' ושל נדיבות. ה' מציין אותו לשבח על הכנעתו, והאר"י הקדוש מציין כי בזכות שהיה וותרן בממונו, זכה לפרנס את אליהו באופן עקיף – על ידי העורבים שהביאו מזון ממטבחו עד לנחל כרית, בו נחבא אליהו.

באופן רחב יותר, אחאב הוא סמל לממלכת ישראל כולה: דואגת לרווחת העם, מטפחת ריבוי דתות, ומתקשה להתמודד עם 'קיצוניים' כאלהו הנביא. במונחים של ימינו, ממלכת הצפון היא הציבור הליברלי. ממלכת יהודה לעומת זאת, דומה יותר לציבור השמרני: מחוברת למסורת ולעבר, היהדות שלה חזקה ומגובשת יחסית, ומנהלת פחות קשרים עם התרבויות בסביבה. התהליך שעל הממלכות לעבור, דומה לזה של חתן וכלה: כמו כל זוג משמים, יש להם שורש משותף. אך לאחר מכן עליהם להתפצל, להתפתח ולהתגבש כל אחד בפני עצמו. שיאו של התהליך הזה, הוא בגילוי מחדש של החיבור שביניהם – והפעם באופן בוגר ובחירי. לכל ממלכה ב'שידוך' הזה ישנן מעלות יחודיות, שבעומקן – לא סותרות כלל את אלו של רעותה: הליברליים אינם בהכרח חילוניים, והשמרנים יכולים בהחלט להצטרף לרצון בתיקון ובצדק. אך כדי שזה יקרה, על שני המחנות להתבונן זה בזה באהבה, פנים בפנים, ולהסכים להכיל בתוכם את הקוטב השונה כל כך.

[להרחבה ראה שיעור כ"ח שבט ע"ד]

אצלם איזה אדון, והיה מושך בקנה שרפה לתומו לירות על איזה עוף וכיוצא בדרכם, ויך את הבחור הנ"ל, ונהרג מיד אחר שתי שעות כדברי המהרש"א, ולא נפל דבר.

ר"ן הרב דהמדינה אל המהרש"א, ואמר לו המהרש"א שבסמוך יביאו הרונג לפה. בתוך כך שהיו מדברים נשמע מיד שהביאו איזה הרונג אל העיר. אז נתבהל הרב דהמדינה ושאל להמהרש"א: מה זאת? אז גלה לו המהרש"א, כי הבחור היה גלגול אחאב מלך ישראל, ומחמת זה חלק לו כבוד כל כך. ומחמת שאחאב מלך ישראל נהרג היה מוכרח גם הבחור להיהרג, ותכף שגולד הבחור, מיד נברא משחית אחד בשביל להרגו. והיה עומד במקום ההוא, סמוך לעירנו, והיה מצפה עד שיגיע זמנו של הבחור הנ"ל להיהרג על ידו. ומחמת שעייכתם אותו עד שנהרג על ידי האדון הנ"ל, על ידי זה היו מוכרחים ליתן להמשחית הנ"ל איש אחר במקומו. על כן צריכים אתם לקבל תשובה, כי על ידכם נהרג זה ההרוג, כי אתם סבבתם זאת!

נפל הרב דהמדינה לפני רגלי המהרש"א, התחנן לפניו שימחל לו ובקש שיתן לו תשובה. ואמר לו המהרש"א: תשובתך שתסלק מידך את כתר הרבנות ותהיה בעל עגלה. וקבל על עצמו כך, ונעשה בעל עגלה.

[כוכבי אור]

אחאב המלך, שסביב גלגולו מתגלגל סיפורנו, הוא אחד המלכים הזכורים ביותר לרע בהיסטוריה היהודית: נישא לבת מלך צידון, עבד עבודה זרה בדבקות וגזל את קרקעות נתיניו. אם כך, מדוע כיבד אותו המהרש"א?

האר"י הקדוש מגלה, כי עד חטאו הגדול של אחאב בלקיחת כרם נבות, היה בו אכן חלק טוב וקדוש – אלא שהוא הסתלק ממנו בעת החטא. בשל אותו חלק טוב, ניסה אליהו הנביא להחזירו כל העת בתשובה. אילו היה מצליח אליהו לקרב את אחאב, היה מתקיים כבר אז היעוד המשיחי של חיבור שתי הממלכות – "עץ יוסף ועץ

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

השיקול הנכון בחיפוש שידוך

קראתי לפני שבועיים את הסיפור החסידי בנפלאות על רבי שלום מקאמינקא וראיתי שהרב הסביר את החילוק בין "מצא אשה מצא טוב" לבין "ומוצא אני מר ממות את האשה", שאם "מוצא אני", כלומר אם אני מחפש את טובת עצמי, הרי האשה נעשית "מר ממות"; ואילו אם אני מחפש לתת ולהעניק – "מצא אשה מצא טוב". שאלתי היא: מהי בדיוק 'טובתי האישית' שאיננה רצויה וכיצד אפשר לזהות שאני מחפש את טובתי האישית? הרי בשידוכים צריך לשקול (גם) אם השידוך מתאים לי, וממילא לכאורה מצטרפת כאן טובתי האישית. ובכלל, מהי הכוונה הפשוטה שצריכה להיות כשמחפשים שידוך?

מענה:

"ומוצא אני" היינו שכל עיקר כוונתו ורצונו הוא לשם סיפוק תאות הנה"ב של עצמו, בלי שהדגש הוא הרצון האמיתי להעניק לזולת (האשה) – "מצא אשה מצא טוב". ויותר בדקות, גם אם כוונתו להיות אדם שלם, כלומר שכל ענין האשה הוא רק בשביל להשלים את עצמי, הרי זה בחינת

מענה:

בכל פעם כשחושבים על האסירים הלאומיים הלב כואב ומתמלא חמה על מי שמחזיק אותם בכלא. לאחר ששר הבטחון החדש הודיע שיבטל את השימוש הפסול במעצרים מנהליים כנגד יהודים, יש לדרוש מחדש את בטול המחלקה היהודית בשב"כ (כפי שהמלצנו מזמן). אשמח שתמסור את האהבה שלי לכל החבר'ה שיושבים אתך בבית הכלא. שה' ירחם עליהם, ועל כולנו, ויוציא אותם ממאסר. אבל בינתים צריך לזכור שכל רגע שנמצאים שם – יש שליחות. כמו שלומדים להיות רב, גם בית הסהר הוא הכשרה להיות רב (אנחנו מכירים תלמידים שהתחילו וגמרו סמיכה בבית סהר...). צריך גם ללמוד, והעיקר להשפיע על אחרים. צריך שיהיה לכם ברור שכל היהודים שם צמאים לשמוע את דבר ה'. אם האסירים עוסקים בשליחות, ולא רק חושבים על עצמם, זה גופא משמח אותם ומנחם אותם. בברכה שה' ירחם עלינו בקרוב, ואף יהודי לא ישב בבית האסורים.

"אליבא דנפשיה" ומבואר בדא"ח דהיינו "לא לשמה" (לשמה שלה) וממילא גם זה "ומוצא אני" ולא "מצא אשה". אך אם הכוונה היא שאני מבקש מה' שאני אזכה להקים בית נאמן בישראל ושבינתנו (של שנינו יחד, שבשרש אנחנו נשמה אחת ממש) יהיה כבית אברהם אבינו כ' הרי זה בודאי כלול ב"מצא אשה מצא טוב". בברכה שתצליח לעשות חיל בלימוד תורתנו הקדושה, נגלה וחסידות, וגם בהפצת התורה חוצה. ושתזכה לראות במו עיניך איך ש"מהו' אשה לאיש" ("ומהו' אשה משכלת") – "מהו' יצא הדבר".

חיזוק לאסירים הלאומיים ושליחות בכלא

שמחנו והתחזקנו מאוד מהמכתב לקראת השנה החדשה לאסירים. בזכות העלונים של "נפלאות" שמגיעים לכאן הקראנו באופן אישי לאסירים הלאומיים שיושבים כאן והדברים חיזקו כל אחד ואחד מהם מאוד בפרט שהם לא רגילים לקבל חיזוקים כאלו משום מקור אחר. נשמח לברכה לשחרור ולהכוונה נוספת מה לעשות עד אז.

לָפָאָרְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

בתורה בנושא "אהבת ישראל". בכתובות אנחנו לומדים על הנושא, אבל חוץ מזה יש לנו גם מבצע. לא חכמה רק ללמוד, צריך לקיים בפועל! אז ככה, כל תלמיד שעושה מעשה חסד שקשור עם אהבת הזולת – השכנו, החבר או בן המשפחה – מחתים את הרפו על בצו המשימה וצובר נקודות זכיה, ובסוף, כמובן תערוך הגרלה על פרסים יקרי ערך.

החלטתי שאני מתמקד בחברי לפתה. אתם יודעים, הכי קל לתת ולעזר לחברים שלך, לילדים שבין פה אהודים ומקבילים בחברה. אבל מה החכמה? מה עם אלו שתמיד בצד? יש ילדים ממש נהדרים, אלא שאין להם את האמץ להפגס לחברה. לפעמים זה קורה בגלל שהתלמיד חדש בפתה או בשכונה, לפעמים זו סתם בישנות. אז באותם ילדים החלטתי שאתמקד, ובאמת גליתי דברים נפלאים. גליתי שיש להם הרבה מה להוסיף לחברה. איך אומרים? "איזהו חכם? הלומד מכל

בפרשת ויצא ויצא יעקב אבינו לדרך. הוא עוזב את חיק המשפחה ומתחיל את מסעו רוי התלאות, פשתוף פדי המסע מתגלה בו מדתו היחודית – **מדת הרחמים**.

רגש הרחמים מפנה תמיד כלפי מי שנמצא בצרה וזקוק לעזרה. באשר אדם נופל לבור עמק וחסוה הוא מצפה שמישוהו יבוא מבחוץ וישלשל לו חבל הצלה, בעזרתו יוכל להחלץ מתוך הבור. מצות רבות בתורה קשורות עם גלויה של מדת הרחמים, כמו אסור צער בעלי חיים, מצות שלוח הקן, אסור אכילת אבר מן החי ועוד. מה הפלא? הרי ה' עצמו הוא בעל הרחמים. התורה והמצוות שה' נותן לנו הן בטוי לרחמים של ה' עלינו. העולם דומה לבור אליו נפלנו ובו אנו שקועים. מהו החבל שמשלשל ה' אלינו? התורה והמצוות!

אהבתי לראות

השבוע אנחנו עסוקים בתלמוד

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"ה הרב שילה אופן.

להאמין במשהו? באשר אני לא רואה אותו. האם אני צריך להאמין שיש כאן כסא? לא, אני רואה אותו וישוב עליו! אבל מה שמחביא החבר שלי בתוך כף ידו אני לא יכול לדעת, אני יכול לבחור להאמין למה שהוא אומר לי.

מה מוסיף הבעל שם טוב במצוה החשובה הזו? לאהב יהודי שמתנהג כשורה – זהו דבר קל. לאהב יהודי שמדי פעם נכשל – זו כבר משימה יותר מאתגרת, אבל לכל אחד יש מעידות, כך שאני יכול להסתכל עליו בסלחנות. גם אני עושה לפעמים טעויות, זה אומר שאני לא טוב? אבל יש יהודים, לא עלינו, שהמשימה לאהב אותם נראית לי ממש בלתי אפשרית. ההתנהגות שלהם עוברת כל גבול, ממש מכערת. איך אפשר לאהב אותם? ועוד להרגיש את אותה אהבה בלב?

להאמין ביהודי פרושו לדעת שלמרות כל מה שאני רואה – יהודי הוא משהו אחר. יש לו נשמה אלקית, "חלק אלוה ממעל ממש". כל הדברים הלא-טובים שאני מזהה אצלו – אינם הוא באמת. הם רק טפלים אליו.

רְחִימָנוּת אֵלִי

אז למה אותו יהודי מתנהג כך? אם יש לו נשמה אלקית איך יתכן שההתנהגות שלו מראה בדיוק את ההפך?

האמת היא, שזו שאלה מצינת!

אדם".

אבל יש ילד אחד שממש מאתגר אותי. כל מאמץ מצדי לקרב אותו ולהכניס אותו לעניינים נתקל בחומה של אדישות. הוא פשוט מתעלם ממני. כשאני מנסה יותר הוא פשוט מסרב. "לא, תודה", הוא מסגן ועוזב את המקום. אחרי מספר נסיונות פושלים החלטתי להתייעץ עם אבא שלי. תמיד יש לו דברים חכמים לומר.

"רזי, פרק לב בספר התניא בטח שגור על לשונך", פותח אבא. ברור! מי לא למד אותו בעל פה? זה כבר היה במבצע של שנה שעברה... "ובכו, הפתרון לאתגר שלך מובא שם", מצין אבא. טוב, להבין את הכוונות של אבא שלי זה כבר אתגר בפני עצמו...

דְּבָרֵינוּ בְּיַדֵּינוּ

מצות אהבת ישראל היא "כלל גדול בתורה" – עלי לאהב כל יהודי באשר הוא. בחסידות מובא פי אהבה ליהודי אחר צריכה להיות מרגשת בלב. בדיוק כמו שמרגישים את המטבע בין האצבעות בשעה שאנו נותנים צדקה, ובדיוק כמו שאנו מרגישים את רצועות התפלין נכרכות על הזרוע – כך עלי להרגיש את פעימות הלב בשעה שאני חושב טוב על החבר. ממש לאהב אותו. בא הבעל שם טוב הקדוש ומוסיף משהו חשוב: עלי לא רק לאהב יהודי אחר, אלא גם להאמין בו. מתי אני נזקק

לְקַח אֶתְךָ אֶתְךָ אֶתְךָ אֶתְךָ
 ואיך כל זה קשור אלי? פשוט. כְּאִשֶּׁר
 אֲנִי מְנַסֶּה לְעוֹרֵר יַחַס שֶׁל חֶבֶד וְאַהֲבָה
 כְּלַפֵּי מִישֵׁהוּ וְאִינִי מְצָלִיחַ, עָלֵי לְשׁוֹנוֹת
 אֶת כּוּוֹן הַחֲשִׁיבָה. כְּשִׁמְדַת הָאֲהָבָה שֶׁל
 הַסֵּבָא, אֲבָרְהָם אֲבִינוּ, נִעְלַמְתָּ מֵעֵינַי
 — עָלֵי לְאַחֵז בְּמִדַּת הַרְחָמִים שֶׁל נִכְדוֹ,
 יַעֲקֹב אֲבִינוּ.

אֲזוּ כְּשִׁאֲנִי מִתְקַשֶּׁה לְמִצָּא אֶצֶל
 הַשְּׁנַי אֶת הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים — זֶה הַזְּמַן
 לְהִתְחִיל לְרַחֵם עָלַי. כְּאִשֶּׁר מְזַדְהִים
 עִם הַזּוֹלָת וּמְרַחֲמִים עָלַי מְגַלִּים עַד
 כִּמָּה הַקָּשֶׁר בֵּינֵינוּ חֲזָק וְעַד כִּמָּה אֲנִי
 אוֹהֲבִים אֶחָד אֶת הַשְּׁנַי.

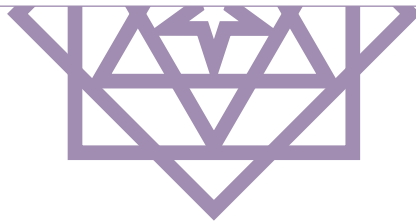
וְהַחֶבֶד הָאֲדִישִׁי? חוֹמַת הָאֲדִישׁוֹת
 שֶׁהוּא הַפְּגִין כְּלַפֵּי, וְאֲפִלּוּ הַסְּרוּב שֶׁלּוֹ
 לְהִתְחַבֵּר אֵתִי, כִּנְרָאָה נִבְעוּ מִקְשֵׁי מְסִיָּם.
 זֶהוּ בְּעֵצָם סוּג שֶׁל מְצוּקָה. הַרְחָמִים שֶׁלִּי
 עַל מְצוּקָתוֹ עוֹזְרִים לִי לְפָרֵץ אֶת הַחוּמָה
 שֶׁמְפָרִידָה בֵּינֵינוּ וְלִגְלוֹת אֶת הָאֲהָבָה!
 שְׁנִזְכָּה לְהֵאֱמִין וּלְעוֹרֵר רְחָמִים!

שְׁבַת שְׁלוֹם וּמְבָרָךְ!

5?

אֲדַמוֹ"ר הַזְּקֵן מְדַרְיָה אוֹתֵנוּ בְּסִפְרֵ
 הַתִּנְיָא לְשָׂאל אוֹתָהּ בְּכָל הַרְצִינּוֹת.
 אֲבָל אֶת הַשְּׂאֵלָה הַזֹּאת עָלֵינוּ לְהַפְנוֹת
 לְכוּוֹן הַנִּכּוֹן — לֹא כְּלַפֵּי אוֹתוֹ הָאָדָם,
 אֶלָּא כְּלַפֵּי מַעֲלָה, לֵה' יִתְבָּרַךְ. רְבוּנוּ שֶׁל
 עוֹלָם, הִבֵּן שְׂאֵלָה, שְׂאֵתָה אוֹהֵב אוֹתוֹ כְּמוֹ
 בֵּן יְחִיד, וְאֲפִלּוּ יוֹתֵר מִכֵּן. רְאִיתָ אִיךָ
 הוּא מִתְנַהֵג? רְאִיתָ לְהִיכֵן הוּא הַדְּרִדֵר?
 הֲרִי זֶה הַתְּנַהֲגוֹת שְׂאִינָה שְׂיִכֵּת אֵלָיו
 כָּלֵל וְכָלֵל. הִיתְכּוֹן! בֵּן שֶׁל מֶלֶךְ מִתְגוֹלָל
 בְּאֲשֶׁפָה? מִמֶּשׁ לֹא מִתָּאִים!

אֶת הַנְּפִילָה הַזֹּאת מְכַנִּים חַז"ל
 "מֵאֲגָרָא רְמָה לְבִירָא עִמִּיקְתָּא" [מִגַּג
 גְּבוּהָ לְבוֹר עִמְקָה], וְכִאֲשֶׁר אֲנִי מִתְבּוֹנֵן
 וְחוֹשֵׁב עַל אוֹתוֹ יְהוּדִי אֲנִי מִתְמַלֵּא
 כְּלַפֵּי בְּ... רְחָמִים. רְחָמִים הֵם תּוֹצְאָה
 שֶׁל תְּשׁוּמַת הַלֵּב שֶׁלִּי מִהִיכֵן נִפֵּל אוֹתוֹ
 יְהוּדִי וְלִהִיכֵן נִפֵּל. כְּאִשֶּׁר אֲנִי מִבְּחִין
 בְּמִרְחָק הָעֵצוּם בֵּין הַשְּׁנַיִם אֲנִי מִתְמַלֵּא
 בְּצַעַר, וְהַהֲזָדָהוֹת שֶׁלִּי עִם הַצַּעַר שֶׁל
 אוֹתוֹ יְהוּדִי מִחֲבַרְת אוֹתֵנוּ יַחַד. אֲנִי
 מְרַחֵם עָלָיו, וּבְעֵצָם אֲנִי מְגַלֶּה עַד כִּמָּה...
 אֲנִי אוֹהֵב אוֹתוֹ.

הברכה לילד חסידי

– היא שיגדל להיות חיל בצבאות ה' – חסיד, ירא-שמים ולמדן. כיצד מגדלים ילד כזה? מהם יסודות החינוך שצריכים להקנות לו בבית וב'חיידר' החסידי?

חסיד דואג קודם כל לזולתו. ולכן צריך להרגיל את הילד להיות "טוב עין" – להסתכל על חברו בעין טובה, מתוך רצון תמידי לגמול חסד ולהעניק משלו לאחרים.

ירא-שמים מודע לכך שה' מסתכל עליו תמיד. לכן צריכים להרגיל את הילד להכרה והרגשה שלא רק הוריו ומוריו מסתכלים עליו – אלא ה' עצמו מסתכל עליו. אכן, חסיד טוב-עין יודע שגם ה' מביט עלינו בעין טובה, משגיח ומרחם, ומסתכל באופן מדויק על כל אחד לפי מה שמתאים לו – מזהה את הענין והמידה שלו, ומדריך אותו אל תיקונו בהדרכה אישית-פרטית.

מתיקון העינים מגיעים לתיקון הפה: ילד שמרגיש שה' מסתכל עליו תמיד ישתדל לקיים "בכל דרכיך דעהו", אך בעיקר צריך הילד ללמוד תורה. לימוד תורה חסידי, המודע לנוכחות ה', נעשה מתוך זכרון תמידי של נותן התורה ורצון להדבק בו בתוך הלימוד. העין הטובה מפתחת הרגל לבאר בהרחבה את הלימוד, "הרחב פיך" בדברי תורה, כדי להיות מסוגל גם ללמד אותו הלאה. המודעות להשגחה מעודדת גם להתפלל בהרחבה, בדברים היוצאים מן הלב, מתוך הכרת ה' ככתובת היחידה לפנות אליה ובטחון בהבטחתו "הרחב פיך ואמלאהו".

השיעור המרכזי בגליון השבוע, מתוך כינוס-ילדים חגיגי לתלמוד התורה של הרב בירושלים, הוא דוגמה יפהפיה לאופן בו הרב מלמד חסידות מהגיל הרך ביותר – העברת דברי תורה עמוקים ומתוקים באופן המתקבל על לבם של הילדים ומשמש להם מורה דרך בעבודת ה'. הזדמנות פז לחזור לילדות ולקבל 'נשיקה חסידית' מתוקה.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

